GHEORGHE BADEA

FLORI ALESE DIN ÎNVĂȚĂTURA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR

Gh. Badea a studiat limbile clasice la București și teologia la Sibiu. A fost profesor la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț și a lucrat la Centrul Eparhial Iași, fiind, o vreme, bibliotecarul Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

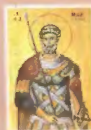
În prezent predă limbile clasice la Facultatea de Litere și la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași.

A participat, în țară și în Grecia, la manifestări științifice consacrate culturii și limbii elene.

Face parte din grupul de traducători al Societății Biblice Interconfesionale din România, care pregătește o traducere nouă a Bibliei, după textele originale.

În 1996 a primit premiul revistei *Cronica* la concursul de povești, organizat de Muzeul Literaturii Române - Bojdeuca Ion Creangă.

ISBN 973-99951-9-5

EDITURA SF. MINA
Iași, 2004

Cuvînt înainte

În „Viaţa Sfîntului Ioan Gură de Aur" citim că, pe cînd Sfîntul era arhiepiscop al Constantinopolului, noaptea, în cămara sa umilă (avea doar cîteva icoane, un pat, o masă şi un scaun) tîlcuia Epistolele Sfîntului Apostol Pavel. Pentru a nu fi tulburat, oprise pe toţi apropiaţii şi slujitorii săi să-l viziteze, şi chiar să treacă prin dreptul uşii, în vremea în care scria. Totuşi, într-o noapte Proclu , ucenicul Sfîntului Ioan, care mai tîrziu va ajunge el însuşi arhiepiscop al Constantinopolului, a vrut să-i dea de veste că un consiler al împăratului, căzut în dizgraţie, cere îngăduinţa să fie primit. Privind printr-o crăpătură, Proclu a văzut că Sfîntul Ioan nu era singur, ci un bărbat stătea aplecat şi îi vorbea la ureche. Aşa s-a întîmplat şi a doua noapte; Proclu a hotărît să nu plece de lîngă uşă pînă nu va afla cine este străinul care intră în odaia Sfîntului fără să fie observat şi a înţeles, în cele din urmă, că bărbatul acela este trimis de Dumnezeu pentru că intra în cameră fără să fie văzut. Dimineaţa, privind icoana Sfîntului Apostol Pavel, Proclu i-a spus Sfîntului Ioan că bărbatul care îl vizita noaptea seamănă cu cel zugrăvit în icoana marelui Apostol. În felul acesta, Sfîntul Ioan şi-a dat seama că Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea stăruitoare şi, ca semn că tîlcuirea făcută de el Îi este pe plac, i-a trimis chiar pe autorul Epistolelor să-i dicteze tîlcuirea.

Dealtfel, tradiţia patristică ne spune că, ori de cîte ori scria Sfîntul Ioan, un înger al Domnului se pogora din cer şi îi dicta la ureche frumuseţi şi învăţături dumnezeieşti, pe care Sfîntul să le vestească Bisericii şi tuturor credincioşilor spre mîntuire. De aceea Sfîntul Ioan Gură de Aur este cel mai elocvent dintre Părinţii Bisericii, este modelul predicatorului creştin şi cel mai mare comentator al Sfintei Scripturi, şi mai ales al Epistolelor Sfîntului Apostol Pavel, rămînînd neîntrecut pînă în zilele noastre în aproape tot ce a scris şi a lucrat.

Contemporanii şi urmaşii i-au recunoscut frumuseţea cuvintelor, frumuseţea gîndirii şi frumuseţea vieţuirii creştine. Marele scriitor bisericesc Isidor Pelusiotul (+ 435) l-a numit Hrisoroas, ceea ce se tălmăceşte „rîul în ale cărui valuri curge aur”, iar în secolul al VI-lea Sfîntul Ioan a primit supranumele Hrisostomul, adică „Gură de Aur”.

Sfîntul Ioan Gură de Aur s-a născut la Antiohia între 344 şi 354. Tatăl său, Secundus, era de origine romană şi se afla in Orient ca mare dregător militar al Imperiului; din nefericire el a murit la puţin timp după naşterea lui Ioan. Mama sa, Antusa, făcea parte dintr-o familie nobilă creştină din Antiohia. Rămasă văduvă la 20 de ani, Antusa nu s-a recăsătorit pentru a se dedica cu jertfelnicie creşterii şi educaţiei lui Ioan, ea alăturîndu-se altor mame vestite din istoria creştinismului: Emilia, mama Sfîntului Vasile cel Mare şi a Sfîntului Grigorie de Nisa, Nona, mama Sfîntului Grigorie de Nazianz, Monica, mama Fericitului Augustin etc. Admirînd sacrificiul Antusei, retorul păgîn Libanius, profesorul tînărului Ioan, aflînd că ea este văduvă de patruzeci de ani şi că şi-a pierdut soţul la douăzeci de ani, i-a adus un elogiu rămas celebru: „Ah, ce femei se găsesc printre creştini!”.

Educaţia clasică a primit-o de la Libanius, cel mai mare retor păgîn al timpului, şi de la filozoful Andragatius; Libanius i-a recunoscut meritele şi a ţinut atît de mult la Ioan, încît, pe cînd se afla pe patul de moarte, fiind întrebat pe cine lasă la conducerea şcolii, a răspuns: „Pe Ioan, dacă nu mi l-ar fi furat creştinii”.

Primele elemente creştine le-a primit de la mama sa, apoi instrucţia creştină s-a desfăşurat sub îndrumarea lui Meletie, episcopul Antiohiei, a lui Diodor, stareţul unei mănăstiri din Antiohia, şi a ascetului Carterie.

A studiat şi dreptul şi a practicat avocatura în tinereţe, petrecînd mult timp la tribunal, după cum mărturiseşte el însuşi.

În timpul studiilor a avut un prieten foarte bun, Vasile, pe care îl ştim din tratatul Despre preoţie al Sfîntul Ioan Gură de Aur. Amîndoi doreau să îmbrăţişeze viaţa monahală, să se retragă din lume şi să trăiască precum adevăraţii asceţi, dar mişcat de lacrimile mamei sale, care îl implora să nu o lase văduvă a doua oară, după ce trecuse prin „cuptorul de foc al văduviei”, Ioan a rămas acasă. A făcut din casa sa mănăstire şi timp de trei ani a stat închis în casă, alături de mama sa,

studiind Sfînta Scriptură, citind lucrările scriitorilor creştini şi ducînd viaţă de ascet.

Sfîntul Ioan a primit botezul tîrziu, prin anul 372; el a fost botezat de Meletie, episcopul Antiohiei, care l-a făcut anagnost sau lector, adică, pe româneşte, citeţ.

În 374 Antusa trece la cele veşnice şi Ioan poate să îşi împlinească dorinţa de a duce „viaţa cea fericită a monahilor, filozofia cea adevărată”. S-a retras în munţii Antiohiei şi timp de patru ani a trăit în sihăstrie sub îndrumarea unui ascet sirian; vrînd să ducă o viaţă şi mai apropiată de a sfinţilor sihaştri, a mers şi mai adînc în munte şi timp de doi ani a trăit singur într-o peşteră, supunîndu-se unor nevoinţe extraordinare, ceea ce va duce la şubrezirea sănătăţii, îmbolnăvindu-se de stomac. Aflînd de boala lui Ioan, episcopul Meletie îl sileşte să coboare din munţi. Revenit în 380 la Antiohia, Ioan este hirotonit diacon de Sfîntul Meletie în anul următor. Timp de cinci ani diaconul Ioan se ocupă de probleme pastorale şi apologetice, îi pregăteşte pe catehumeni, scrie mai multe tratate, prin care neîntrecutul tratat Despre preoţie.

În 386, Flavian, care îi urmase în scaunul episcopal Sfîntului Meletie, îl hirotoneşte preot; timp de 12 ani, Ioan va predica în toate bisericile din Antiohia şi din împrejurimi în fiecare duminică şi sărbătoare şi în fiecare vineri, iar în timpul postului mare în fiecare zi. Acum, cînd face misiune de predicator se vor descoperi tuturor geniul şi arta lui oratorică, frumuseţea şi puterea cuvintelor lui, care îl vor face celebru. În predicile sale explica Sfînta Scriptură, îi ataca pe ereticii de toate nuanţele: anomei, manihei, arieni, iudeo-creştini etc, arătîndu-le care este adevăratul Dumnezeu. În predicile sale dădea învăţăminte creştinilor, făcîndu-şi cunoscută dragostea lui faţă de cei sărmani şi faţă de cei păcătoşi, fraţii mai mici ai lui Hristos; de aceea, peste secole, un alt mare predicator ortodox, Ilie Miniat, îl va numi pe Sfîntul Ioan Gură de Aur „mîngîierea păcătoşilor”. Locuitorii Antiohiei, creştini, iudei şi păgîni, l-au iubit şi mai mult pe Sfîntul Ioan Gură de Aur în 397, cînd cetatea trebuia trecută prin foc şi sabie din ordinul împăratului, deoarece antiohienii, nemaiputînd suporta povara noilor impozite, s-au răsculat şi au dărîmat statuile familiei imperiale şi ale împăratului. În timp ce episcopul Flavian se afla la Constantinopol pentru a implora mila împăratului, preotul Ioan a rostit 21 de cuvîntări, rămase celebre sub

titlul Despre statui, în care i-a îmbărbătat pe antiohieni şi le-a mîngîiat sufletele.

În 397 a murit Nectarie, arhiepiscopul Constantinopolului; mulţi voiau să ocupe scaunul episcopal din capitala Imperiului, dar Eutropius, ministrul atotputernic al împăratului Arcadie, care conducea în realitate statul, ştiind că Sfîntul Ioan Gură de Aur va refuza înalta demnitate arhierească şi că locuitorii Antiohiei nu-l vor lăsa să plece din mijlocul lor, a recurs la o viclenie şi l-a adus pe Sfîntul Ioan Gură de Aur la Constantinopol.

Deşi ar fi dorit ca scaunul episcopal din capitală să fie ocupat de un adept al său, Teofil, arhiepiscopul Alexandriei, a fost silit să-l hirotonească pe Sfîntul Ioan arhiepiscop al Constantinopolului la 17 decembrie 397; întronizarea a avut loc la 26 (sau 28) februarie 398.

Începe acum o perioadă foarte grea în viaţa Sfîntului Ioan Gură de Aur. El vrea să însănătoşească viaţa bisericească, să stîrpească abuzurile clerului din Constantinopol: suprimă luxul de la reşedinţa arhiepiscopală, introduce o viaţă ascetică, cere simplitate monahală în hrană şi îmbrăcăminte (el însuşi mînca o singură dată pe zi mîncăruri simple şi bea numai apă; totdeauna mînca singur; locuia într-o cameră în care se aflau doar icoane, un pat, o masă şi un scaun), interzice călugăriţelor şi diaconeselor să locuiască împreună cu clericii, cere văduvelor să aibă o purtare ireproşabilă, critică simonia, precum şi păcatele împărătesei Eudoxia şi abuzurile ministrului Eutropius; în acelaşi timp zideşte spitale, case de adăpost pentru bătrîni şi săraci, ajută văduvele, face operă misionară (aduce la ortodoxie pe mulţi dintre goţi, trimite propăvăduitori ai credinţei în Sciţia, Persia şi Fenicia, scrie tratate, comentarii, predici).

Prin reformele introduse şi prin predicile sale aspre, Sfîntul Ioan Gură de Aur şi-a făcut mulţi duşmani în rîndurile clerului din capitală şi din Imperiu; îl duşmăneau preoţii care îi exploatau pe credincioşi, călugăriţele pe care le obliga să răspundă misiunii pe care o aveau, episcopii simoniaci pe care îi caterisise la sinodul de la Efes în 401; îl urau curtenii şi mai ales doamnele din anturajul împărătesei pe care le mustra în predicile sale pentru luxul lor. Îl duşmănea Eutropius, care era lacom şi vicios, vindea funcţiile publice pe bani şi confisca în folosul său averile celor condamnaţi de tribunal; Eutropius a obţinut de la împărat

suprimarea dreptului de azil al Bisericii, dar în 399, cînd a căzut în dizgrație, Eutropius s-a refugiat în biserică. Sfîntul Ioan Gură de Aur a refuzat să-l predea soldaților şi a rostit celebrul Cuvînt către Eutropius, care are ca temă textul Ecclesiastului: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciuni", în care va arăta cît de trecătoare este slava lumii şi cît de bună şi de ocrotitoare este Biserica.

Eutropius va fugi în Cipru, unde va fi ucis. Sfîntul Ioan Gură de Aur va rosti un al doilea Cuvînt către Eutropius, vorbind despre folosul pe care îl are cel care rămîne în Biserică.

Însă duşmanul cel mai aprig al Sfîntului Ioan Gură de Aur era împărăteasa Eudoxia ale cărei păcate le critica în predicile sale.

Intrigile duşmanilor de la curtea imperială şi ale Eudoxiei, ale episcopilor nemulțumiți din Constantinopol şi ale lui Teofil, arhiepiscopul Alexandriei, care vine în capitală cu 26 de episcopi şi îl acuză pe Sfîntul Ioan Gură de Aur de origenism, l-au determinat pe împăratul Arcadie să convoace un sinod în 403 la Stejar, lîngă Calcedon. Sfîntului Ioan Gură de Aur i s-au adus 29 de capete de acuzație, toate neadevărate, şi de aceea nu s-a prezentat în fața sinodului. A fost caterisit şi împăratul l-a exilat în Bitinia, dar a fost rechemat pentru că poporul, aflînd, s-a revoltat. A fost primit în triumf de credincioşi, dar împăcarea a durat doar două luni. La sfîrşitul anului 403, Eudoxia şi Teofil provoacă convocarea unui nou sinod, sub pretextul că, la revenirea din exil, Sfîntul Ioan Gură de Aur n-a fost repus canonic în scaun de către un sinod. Sinodul s-a ținut în martie 404, în postul Paştelui. Sfîntul Ioan Gură de Aur a fost depus a doua oară; în seara Sîmbetei Mari, a fost despărțit de credincioşi, iar după două luni, a fost silit să plece in exil. Aflînd acest lucru, poporul s-a răsculat şi a incendiat oraşul, focul cuprinzînd şi biserica Sfînta Sofia şi palatul senatului. Locul exilului a fost Cucuson în Armenia Mică, unde a ajuns după 77 de zile, în urma unei călătorii foarte obositoare. De acolo a trimis nenumărate scrisori în care vorbeşte de suferințele îndurate, dar în care se arăta preocupat şi de soarta Bisericii. În 407, vrăjmaşii Sfîntului Ioan l-au convins pe împărat să-l mute pe cel exilat într-un loc şi mai îndepărtat de capitală, la Pityus (Pitiunta), pe țărmul răsăritean al Mării Negre. După trei luni, la 13 septembrie 407, bolnav şi epuizat, a ajuns într-un sat lîngă Comana, unde se afla o mică biserică a Sfîntului

Mucenic Vasilisc, fost episcop al Comanei. A doua zi, la 14 septembrie 407, la puţin timp după ce plecat la drum, Sfîntul Ioan Gură de Aur nu a mai putut să continue călătoria şi a fost adus înapoi la biserica Sfîntului Vasilisc. S-a îmbrăcat în veşminte bisericeşti, a săvîrşit Sfînta Liturghie şi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine, a făcut rugăciunea de mulţumire, a dat sărutarea din urmă celor de lîngă el şi s-a culcat, spunînd: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!”. Apoi şi-a făcut semnul crucii, a zis „Amin” şi şi-a dat sufletul.

Moaştele Sfîntului Ioan Gură de Aur au fost aduse la Constantinopol în 438 de Proclu, arhiepiscopul Constantinopolului, ucenicul Sfîntului Ioan Gură de Aur, şi de împăratul Teodosie al II-lea şi au fost depuse în biserica „Sfinţii Apostoli”.

Biserica Ortodoxă îl prăznuieşte pe Sfîntul Ioan Gură de Aur la 13 noiembrie singur, iar la 30 ianuarie este pomenit împreună cu ceilalţi doi mari dascăli ai Bisericii: Sfîntul Vasile cel Mare şi Sfîntul Grigorie de Nazianz (Teologul). Biserica Ortodoxă a rînduit şi alte sărbători în cinstea Sfîntului Ioan Gură de Aur: la 27 ianuarie se pomeneşte aducerea moaştelor sfîntului la Constantinopol, iar la 15 decembrie se pomeneşte hirotonirea sa ca arhiepiscop al Constantinopolului.

„Moştenirea lăsată creştinăţii de Sfîntul Ioan Gură de Aur depăşeşte ca întindere, şi nu de puţine ori ca profunzime şi ca realizare literară, opera celorlalţi Sfinţi Părinţi” (Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Române).

Într-o viaţă scurtă, Sfîntul Ioan Gură de Aur a scris o operă uriaşă. În Patrologia Greacă, editată de abatele Migne, lucrările sale sînt cuprinse în 18 volume, care, dacă ar fi editate după sistemul tipografic modern, ar corespunde unui număr de aproape 100 de volume; dar şi după ediţia Migne au fost descoperite şi editate lucrări ale Sfîntului Ioan Gură de Aur. Opera lui a fost şi rămîne un izvor nesecat pentru toţi teologii creştini şi o carte de învăţătură pentru toţi credincioşii.

Sfîntul Ioan Gură de Aur a scris:

1. Tratate pe teme
   a) pastorale (este celebru tratatul Despre preoţie);
   b) privind viaţa monahală;

c) privind căsătoria;
d) pedagogice şi morale;
e) apologetice şi dogmatice;

2. Cateheze;
3. Sinopsa Sfintei Scripturi;
4. Comentarii la Sfînta Scriptură;
5. Omilii la cărţile Vechiului şi Noului Testament;
6. Cuvîntări la
   a) praznice împărăteşti;
   b) sfinţi;
   c) diferite împrejurări;
7. Epistole (236, dintre care cele mai celebre sînt cele 17 adresate văduvei şi diaconesei Olimpiada)
8. Slujba Sfintei Liturghii, care îi poartă numele şi care se săvîrşeşte în Biserica Ortodoxă în toate zilele anului, cu excepţia cîtorva zile.

Ştiind că opera Sfîntului Ioan Gură de Aur este uriaşă, că prea puţini sînt astăzi cunoscătorii limbii greceşti în care a scris Sfîntul şi că doar o foarte mică parte din lucrările lui au fost traduse în româneşte, pentru a veni în folosul elevilor şi studenţilor teologi, precum şi tuturor celor care doresc să se bucure de înţelepciunea acestui mare teolog, mare dascăl al lumii creştine şi oblăduitor al şcolilor teologice de la noi împreună cu Sfinţii Vasile cel Mare şi Grigorie de Nazianz, şi predicator prin excelenţă al Bi-sericii Ortodoxe, care în cuvîntările şi în predicile sale a dezbătut probleme teologice, sociale şi morale actuale şi azi, am îndrăznit să alegem şi să tălmăcim în limba noastră fragmente semnificative pe diferite teme din opera Sfîntului Ioan Gură de Aur, care „cu gîndirea sa acoperă tot cerul teologiei ortodoxe" (Pr. Prof. D. Fecioru) şi care „a trăit cum a învăţat şi a învăţat cum a trăit, adică după Evanghelie, avînd ca model pe Domnul nostru Iisus Hristos" (Pr. Prof. Ioan G. Coman).

Sfinţenia lui era atît de mare, încît creştinii erau convinşi că el slujeşte lîngă tronul lui Dumnezeu. Ioan Moshu (sec. VI), în Limonariu, cap. 128, ne istoriseşte ceea ce i-a povestit Ava Atanasie, care la rîndul său, cunoştea întîmplarea de la Iania, sora episcopului Adelfie, şi pe care noi o redăm pe scurt.

Cînd Sfîntul Ioan Gură de Aur a fost exilat în Cucuson, a fost găzduit de episcopul Adelfie şi de sora lui Iania cu multă dragoste. Cînd Sfîntul Ioan Gură de Aur a murit, episcopul Adelfie a fost cuprins de o durere nespus de mare şi cu multe lacrimi L-a rugat pe Dumnezeu să-i arate în ce stare se află acest bărbat, dascăl al lumii întregi. După multe rugăciuni, Adelfie a căzut în extaz şi a văzut un bărbat frumos la chip, care l-a luat de mînă şi l-a dus într-un loc luminos şi slăvit, unde i-a arătat pe predicatorii credinţei şi pe dascălii Bisericii, dar pe marele Ioan nu l-a văzut. Întristat, l-a urmat spre poartă pe bărbatul care îl dusese în acel loc luminos şi slăvit. La ieşire, cel care stătea la poartă s-a mirat văzîndu-l trist, deoarece nimeni dintre cei care veneau acolo nu pleca întristat. Aflînd că este îndurerat pentru că nu l-a văzut pe Ioan, episcopul Constantinopolului, cel care stătea la poartă i-a zis: „Vorbeşti de Ioan, dascălul pocăinţei? Pe el nu-l poate vedea om în trup pentru că el stă acolo unde este tronul Stăpînului."

Bibliografie

Pr. Prof. Ioan G. Coman, Patrologie, Bucureşti, 1956

Pr. D. Fecioru, Introducere la volumul Sfîntul Ioan Gură de Aur, Scrieri. Partea întîia, Bucureşti,1987

Aimé Puech, Un réformateur de la societé chrétienne au IV-e siècle – Saint Jean Chrysostome et les moeurs de son temps, Paris, 1891

A. Moullard, Saint Jean Chrysostome le défenseur du mariage et l'apôtre de la virginité, Paris, 1932

L. Meyer, Saint Jean Chrysostome, maître de la perfection chrétienne, Paris, 1934

F. Cayré, Précis de Patrologie, Paris, 1933, tome I, p.449-482

Aimé Puech, Histoire de la littérature grecque chrétienne, jusqu'à la fin du IV-e siècle, Paris, 1928-1930, tome III, p. 458-533

J. P. Migne, Patrologiae cursus completus, series Graeca, P. G., tomi 47-64

Despre Sfînta Scriptură

1. Mare cîştig dobîndim din citirea Sfintei Scripturi: mai întîi, limba se schimbă (nemaigrăind cuvinte urîte); apoi, sufletul prinde aripi şi se înalţă la cer, strălucind de lumina Soarelui dreptăţii; liberat pentru acel moment de necurăţia gîndurilor ticăloase, se bucură de mai multă seninătate şi linişte...Citirea Sfintei Scripturi este hrană duhovnicească, fortifică raţiunea, face sufletul puternic, mai tare şi mai înţelept, neîngăduind să fie robit de patimi şi, dîndu-i aripi uşoare, îl duce spre ceruri (Omilia 29,2 la Facere, P.G. 53, 262).

2. Citirea Sfintei Scripturi este un port fără valuri, un zid inexpugnabil, un turn de neclintit, slavă ce nu poate fi micşorată, armă de neînvins, veselie nepieritoare, plăcere nesfîrşită...Ea îndepărtează descurajarea, păstrează buna dispoziţie, pe sărac îl face mai bogat decît bogaţii, bogaţilor le dă apărare, pe păcătos îl face drept, pe cel drept îl întăreşte cu pază sigură, smulge din rădăcină pe cele rele, plantează pe cele care încă nu sînt bune, îndepărtează răutatea, îndrumă spre virtute; nu numai că îndrumă, dar înrădăcinează şi face să rămînă pentru totdeauna virtuţile, deoarece este un leac duhovnicesc şi tainic, distrugător de patimi (Comentariul la Psalmul 48,1 în P.G. 55,513).

3. Cuvintele dumnezeieşti sînt o comoară de diferite leacuri: dacă cineva are nevoie să stingă deznădejdea, să adoarmă o poftă, să calce în picioare dragostea de bani, să dispreţuiască durerea, să-i revină veselia, să-şi întărească răbdarea, va găsi mare sprijin în ele (Omilia 37,1 la Ioan, P.G. 59,207).

4. Plăcută este o pajişte sau o grădină, dar cu mult mai plăcută este citirea Dumnezeieştilor Scripturi. Acolo sînt flori care se veştejesc, aici sînt idei care înfloresc; acolo este un zefir care suflă, aici este adierea Duhului Sfînt; acolo sînt spini care o împrejmuiesc ca nişte ziduri, aici este pronia lui Dumnezeu care o întăreşte; acolo sînt greierii

care cîntă, aici profeţii care glăsuiesc; acolo plăcere din priviri, aici folos din citire. Grădina este într-un singur loc, Scripturile sînt pretutindeni în lume; grădina este supusă schimbărilor vremii, Scripturile, şi iarna şi vara, sînt pline de frunze, sînt încărcate de roade (Omilia despre Eutropiu,1 în P.G. 52, 395-397).

5. Sfînta Scriptură este o pajişte duhovnicească şi citirea ei este un paradis al bucuriei, iar paradisul bucuriei este mai bun decît celălalt paradis (Despre folosul citirii Sfintei Scripturi, 1 în P.G. 51,87).

6. Mare bun este citirea Dumnezeieştilor Scripturi. Aceasta face sufletul înţelept, înalţă cugetul la cer, îl face pe om plăcut, îl determină să nu-şi lege sufletul de cele prezente, ci face cugetul nostru să trăiască mereu acolo sus şi să săvîrşim toate privind la răsplata Stăpînului şi cu mare înflăcărare să ne îndreptăm spre faptele virtuoase (Omilia 35,1 la Facere, P.G. 53,321).

7. Dacă vei învăţa să nu vorbeşti nimic de prisos, ci mereu îţi vei întări cugetul şi gura cu povestirea Dumnezeieştilor Scripturi, paza ta va fi mai tare decît diamantul (Comentariul la Psalmul 140,5 în P.G. 55,434).

8. Să nu dispreţuim citirea Dumnezeieştilor Scripturi, căci diabolică este cugetarea care nu ne îngăduie să vedem comoara şi să dobîndim bogăţia (Omilia 2,6 la Matei, P.G. 57,32)

9. Necunoaşterea Scripturilor este cauza tuturor relelor (Omilia 9,1 la Colo-seni, P.G. 62,361)

10. Lectura Sfintei Scripturi este hrana sufletului, este podoaba şi siguranţa lui; dimpotrivă, a nu asculta citirea Sfintei Scripturi înseamnă foame şi pieire (Omilia 2,6 la Matei, P.G. 57,31).

11. După cum substanţa aromatelor, cu cît este mai mult frecată între degetele noastre, cu atît răspîndeşte mai mult parfum, tot astfel vedem că se întîmplă şi cu Scripturile: cu cît se străduieşte cineva să le

cerceteze mai mult, cu atît poate să vadă o comoară ascunsă în Ele şi să culeagă de acolo o bogăţie de negrăit (Omilia 13,1 la Facere, P.G. 53,106).

12. Toţi să înveţe că nici o vreme nu este piedică pentru citirea Dumnezeieştilor Scripturi; acest lucru poate fi făcut nu numai acasă, ci şi cînd mergem în piaţa publică, şi cînd călătorim, şi cînd ne aflăm în tovărăşia multora (Omilia 35,2 la Facere, P.G. 53,323).

13. După cum soarele răneşte privirile celor bolnavi, nu din cauza naturii, ci din pricina slăbiciunii ochilor, tot astfel se întîmplă cu cei care nu iau aminte la cuvintele lui Dumnezeu (Omilia 68,2 la Ioan, P.G. 59,276).

14. Nu putem să dobîndim un cîştig mare din lectura Sfintei Scripturi, dacă nu ne-am curăţit mai întîi sufletul (Omilia 1,3 la Ioan, P.G. 59,27-28), căci după cum stomacul, dacă este bolnav, nu poate primi alimente tari şi greu de mistuit, tot astfel nu poate primi cuvîntul duhovnicesc sufletul plin de mîndrie, trufaş, fără vigoare şi slăbit (Omilia 55,3 la Faptele Apostolilor, P.G. 60,384).

15. Mare rău este necunoaşterea Scripturilor. De cele care ar trebui să ne folosim, de acelea sîntem vătămaţi. Tot astfel, de multe ori, medicamentele, care au proprietatea de a vindeca, vatămă şi omoară pe cei care se folosesc de ele fără a şti să le întrebuinţeze bine; şi armele, care pot să ne apere de duşmani, ucid pe cel care nu ştie să le mînuiască (Omilia 34,5 la Faptele Apostolilor, P.G. 60,250).

Despre Biserică

1. Biserica este loc al îngerilor, al arhanghelilor, este împărăţia lui Dumnezeu, este însuşi cerul. Şi, după cum, dacă te-ar duce cineva în cer, nu ai îndrăzni să vorbeşti, chiar dacă ai vedea pe tatăl tău, chiar dacă ai vedea pe fratele tău, tot astfel nici aici, în biserică, nu trebuie să

vorbeşti nimic altceva în afara celor duhovniceşti. Căci şi aici este cer. Dacă nu crezi, priveşte spre această Masă, adu-ţi aminte din ce cauză şi de ce stă ea aici. Gîndeşte-te Cine este Cel Care merge înaintea ei... Biserica nu este loc de vorbă, ci de învăţătură (Omilia 36,5-6 la 1Corinteni, P.G. 61,313-314).

2. Postul, culcatul pe pămîntul gol, privegherile şi toate celelalte pot să le îndeplinească cu uşurinţă mulţi, nu numai bărbaţii, ci şi femeile. Dar cînd este vorba de conducerea Bisericii şi de a încredinţa purtarea de grijă a atîtor suflete, toate femeile să se dea la o parte din faţa unei răspunderi atît de înalte, ba chiar şi cea mai mare parte dintre bărbaţi. Să fie puşi în această slujbă înaltă bărbaţii care întrec cu mult pe toţi ceilalţi şi care cu atît sînt mai înalţi decît ceilalţi în ceea ce priveşte virtutea sufletului, cu cît înălţimea trupului lui Saul era mai mare decît a întreagului neam al evreilor (1 Regi 10,23), ba chiar şi mai mult. Pe cît de mare este deosebirea dintre fiinţele necuvîntătoare şi om, tot atît de mare să fie diferenţa dintre păstor şi păstoriţi, ca să nu spun chiar mai mare, căci este vorba de primejdii mult mai mari (Despre preoţie 2,2 în P.G. 48,633).

Despre Euharistie

1. Într-adevăr, multe legături ne unesc: o singură masă pusă înainte tuturor, un singur Tată ne-a născut, tuturor ne-a dat aceeaşi băutură; ba mai mult, nu numai că primim aceeaşi băutură, dar bem şi din acelaşi potir, căci Tatăl, vrînd să ne aducă pe noi la iubirea reciprocă, a făcut în aşa fel, încît să bem din acelaşi potir, ceea ce este cea mai desăvîrşită dragoste (Omilia 32 la Matei, P.G. 57,386).

2. „O pîine, un trup sîntem cei mulţi" (1 Corinteni 10,17). De ce spun eu comuniune? Noi sîntem însuşi acel Trup. Ce este pîinea? Trupul lui Hristos. Ce devin cei care se împărtăşesc? Trupul lui Hristos. Nu multe trupuri, ci un singur trup, căci precum pîinea, deşi alcătuită din multe boabe, este astfel unită, încît boabele nu apar niciodată, ci din

cauza unirii nu se vede niciodată deosebirea dintre ele, tot aşa ne unim şi noi unii cu alţii şi toţi cu Hristos. Căci tu nu te hrăneşti dintr-un trup şi acela din alt trup, ci toţi din acelaşi (Omilia 24,2 la 1 Corinteni, P.G. 61,200).

3. Ca să fim acest Trup (al lui Hristos) nu numai prin dragoste, ci şi în realitate să ne unim cu acel Trup, lucrul acesta se petrece prin hrana pe care El ne-a dăruit-o, vrînd să ne arate dragostea fierbinte pe care o are faţă de noi. Pentru aceasta S-a unit cu noi şi Şi-a amestecat Trupul cu noi, ca să fim una, ca un trup unit cu capul (Omilia 46,3 la Ioan, P.G. 59,260).

4. Să nu îndrăznească cineva să se apropie cu nevrednicie de preacuratul Trup al Dumnezeului tuturor, prin care existăm şi trăim, prin care au fost sfărîmate porţile morţii şi prin care ni s-au deschis bolţile cerului, ci să ne apropiem de el cu înfricoşare şi cu toată curăţia, deoarece, datorită acestui Trup, eu nu mai sînt pămînt şi cenuşă, nu mai sînt rob, ci liber; datorită acestui Trup nădăjduiesc că voi dobîndi cerurile şi bunurile cereşti, viaţa fără de moarte, partea îngerilor şi vieţuirea cu Hristos (Omilia 24,4 la 1 Corinteni, P.G. 61,203).

5. Dacă te apropii de Euharistie, să nu faci nimic nevrednic de Euharistie: să nul ruşinezi pe fratele tău, să nu-l treci cu vederea pe cel înfometat, să nu te îmbeţi, să nu jigneşti Biserica. Să te apropii ca să mulţumeşti pentru cele pe care le-ai primit. Dă şi tu la rîndul tău răsplată şi nu te despărţi de aproapele tău. Căci Hristos a dat tuturor în chip egal cînd a spus: „Luaţi, mîncaţi”. El Şi-a dat Trupul tuturor deopotrivă, iar tu nu dai deopotrivă nici pîinea cea de obşte?...Faci pomenirea lui Hristos şi îi treci cu vederea pe săraci? Nu te înfricoşezi? (Omilia 27,4 la1Corinteni, P.G. 61,229).

6. Din această masă [= din Euharistie] urcă la suprafaţă un izvor care dă naştere la fluvii duhovniceşti. Pe malurile acestui izvor sînt plantate nu sălcii neroditoare, ci copaci care ajung pînă la cer, care au roade minunate şi care nu se veştejesc niciodată. Dacă cineva arde, să

meargă la acest izvor şi să-şi răcorească focul (Omilia 46,4 la Ioan, P.G. 59,261).

7. Este cu neputinţă să bei şi potirul Domnului şi potirul diavolilor (Omilia 25,1 la 1 Corinteni, P.G. 61,205).

Despre preoţie

1. Preoţia se săvîrşeşte pe pămînt, dar are rînduiala cetelor îngereşti; şi pe bună dreptate, fiindcă nu un om, un înger sau un arhanghel sau altă putere creată a rînduit această slujbă, ci Însuşi Mîngîietorul, Care a hotărît ca preoţii, încă de cînd sînt în trup să aducă lui Dumnezeu slujba îngerilor din ceruri. De aceea preotul trebuie să fie aşa de curat, de parcă ar sta în ceruri printre acele puteri îngereşti (Despre preoţie 3,4 în P.G. 48,642).

2. Este drept ca preoţii să fie pentru noi nu doar mai înfricoşători decît marii demnitari şi decît împăraţii, dar mai vrednici de cinste decăt părinţii, fiindcă părinţii ne-au născut din sînge şi din voinţa trupului (v. Ioan 1,13), în timp ce preoţii sînt pricinuitorii naşterii noastre din Dumnezeu, ai acele fericite naşteri din nou, ai libertăţii celei adevărate şi ai înfierii după har (Despre preoţie 3,6 în P.G. 48,643-644).

3. Preoţia este cu atît mai presus de demnitatea împărătească, cu cît sufletul este superior trupului (Despre preoţie 3,1 în P.G. 48,641).

4. Sufletul preotului trebuie să fie mai curat decît înseşi razele soarelui, ca Duhul Sfînt să nu-l părăsească şi ca să poată spune: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (Galateni 2,20) (Despre preoţie 6,2 în P.G. 48,679).

5. Preotul trebuie să aibă un suflet generos, ca să nu se descurajeze şi să nu cadă în deznădejde în privinţa mîntuirii celor rătăciţi (Despre preoţie 2,4 în P.G. 48,635).

6. Sînt vrednici de cea mai mare pedeapsă cei care, după ce au dobîndit preoţia prin străduinţa lor, s-au folosit în chip rău de ea, fie din trîndăvie, fie din viclenie, fie din nepricepere (Despre preoţie 4,1 în P.G. 48,663).

7. Mai multe sînt valurile care frămîntă sufletul preotului decît vînturile care agită marea (Despre preoţie 3,8-9 în P.G. 48,646).

8. Dintre toate primejdiile, cea mai înfricoşătoare pentru preot este stînca slavei deşarte...cu fiarele ei: mînia, invidia, tristeţea, cearta, calomniile, pîra, minciuna, făţărnicia, intrigile, înverşunarea împotriva celor care nu ne-au făcut rău, bucuria pricinuită de greşelile slujitorilor Bisericii, mîhnirea pricinuită de succesele altora, dragostea de a fi lăudat, dorinţa de onoruri (dintre toate patimile, mai ales aceasta duce la pieire sufletul omenesc), predicile rostite după placul credincioşilor, linguşelile ne-demne de un om liber, dezmierdările josnice, dispreţuirea săracilor, linguşirea bogaţilor, onorurile nemeritate şi vătămătoare, darurile aducătoare de primejdie şi celor care le fac şi celor care le primesc, teama slugarnică, vrednică doar de cei mai ticăloşi robi, lipsa de curaj, smerenia de ochii lumii, nu adevărată, îndepărtarea dojenilor şi a mus-trării sau, mai bine spus, dojenirea peste măsură a celor smeriţi şi frica de a deschide măcar buzele în faţa celor care deţin puterea (Despre preoţie 3,9 în P.G. 48,646).

9. Înainte de toate, sufletul preotului trebuie să fie lipsit de dorinţa de a dobîndi această dregătorie, deoarece, dacă a dorit cu înflăcărare preoţia, după ce a dobîndit-o, aprinde mai tare flacăra şi, robit de puterea ei, îndură mii de necazuri pentru o avea în mod sigur, chiar dacă trebuie să linguşească, chiar dacă trebuie să sufere umilinţe şi înjosiri, chiar dacă trebuie să cheltuiască bani mulţi. Unii, luptînd pentru această dregătorie, au umplut Biserica de crime şi au pustiit oraşele (Despre preoţie 3,10 în P.G. 48,647).

10. Preotul trebuie să fie precum ostaşii viteji în bătălii, pe care îi vedem că luptă cu curaj şi cad cu bărbăţie (Despre preoţie 3,10 în P.G. 48,648).

11. Preotul trebuie să fie înfrînat, veghetor şi să aibă mii de ochi, pentru că trăieşte nu numai pentru el, ci şi pentru o mulţime atît de mare de oameni (Despre preoţie 3,10 în P.G. 48,648).

12. Frumuseţea sufletului preotului trebuie să strălucească peste tot, ca să poa-tă bucura şi, în acelaşi timp, să poată lumina sufletele celor care îl privesc (Despre preoţie 3,10 în P.G. 48,650).

13. Episcopul trebuie să fie cucernic, dar lipsit de mîndrie, să fie temut, dar omenos, să fie autoritar, dar popular, să fie integru, dar îndatoritor, să fie smerit, dar nu servil, să fie aspru, dar milostiv, ca să poată lupta cu uşurinţă împotriva tuturor furtunilor vieţii. Cu marea sa autoritate trebuie să înalţe la treapta preoţiei numai pe cel vrednic, chiar dacă toţi i-ar sta împotrivă, şi cu aceeaşi autoritate să nu primească în preoţie pe cel nevrednic, chiar dacă toţi ar unelti în acest scop; el trebuie să privească numai spre un singur ţel, zidirea Bisericii, şi să nu facă nimic cu ură sau cu părtinire (Despre preoţie 3,11 în P.G. 48,654).

Despre monahism

Monahii şi-au ales un fel de viaţă care se aseamănă cu viaţa din cer şi se află într-o stare cu nimic mai rea decît a îngerilor, căci, după cum între îngeri nu există inegalitate, nici nu se află unii în stare de fericire, iar alţii copleşiţi de cele mai mari necazuri, ci toţi trăiesc în pace, în bucurie şi slavă, tot astfel se petrec lucrurile şi aici. Nici unul nu insultă pe altul din cauza sărăciei, nimeni nu se laudă cu bogăţia. Expresia „al tău şi al meu", care răstoarnă şi tulbură toate, este alungată departe. Toate le sînt comune: masa, locuinţa, hainele. Si ce este mai vrednic de admirat este faptul că în toţi se află unul şi acelaşi suflet. Toţi sînt nobili prin aceeaşi nobleţe, toţi sînt robi prin aceeaşi robie, toţi sînt liberi, bucurîndu-se de aceeaşi libertate. Acolo este o singură bogăţie, pentru toţi, bogăţia cea adevărată, o singură slavă, slava cea adevărată, căci acolo bunurile se află nu în nume, ci în lucruri. O singură plăcere, o

singură dorinţă, o singură nădejde pentru toţi; toate sînt cercetate cu grijă, ca după canon sau cu cîntarul. Nu există inegalitate, ci ordine, rînduială, armonie, multă grijă pentru păstrarea înţelegerii şi prilej continuu de bucurie. De aceea toţi fac şi rabdă toate, ca să se bucure şi să se veselească, căci numai acolo poţi să vezi limpede şi nicăieri în altă parte; nu numai că sînt dispreţuite cele prezente, că este tăiat din rădăcină orice motiv de ceartă şi de luptă şi că există nădejdi strălucite despre cele viitoare, dar socotesc că sînt comune tuturor şi cele triste şi cele bune, care se întîmplă fiecăruia dintre ei. Căci mîhnirea dispare mai uşor cînd toţi împărtăşesc în chip egal necazul unuia şi au multe prilejuri de veselie, fiindcă nu se bucură doar de bunurile lor proprii, ci, nu mai puţin, şi de bunurile celorlalţi, ca de ale lor (Împotriva celor care se opun vieţii monahale 3,11 în P.G. 47,366).

Despre rugăciune

1. Roagă-te în fiecare ceas şi, rugîndu-te, să nu-ţi pierzi nădejdea şi să nu ceri cu nepăsare milostivirea lui Dumnezeu. Nu-Şi va întoarce faţa de la tine dacă eşti stăruitor, ci îţi va ierta păcatele şi îţi va împlini rugăminţile. Dacă, rugîndu-te, ai fost ascultat, stăruie în rugăciune, mulţumind; dacă nu ai fost ascultat, stăruie în rugăciune, ca să fii ascultat (Omilia 3,4 Despre pocăinţă, P.G. 49,297).

2. La ce ar folosi predica dacă rugăciunea nu ar fi unită cu ea? Mai întîi rugăciunea şi apoi cuvîntul. Aşa spun şi apostolii: „Iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvîntului” (Fapte 6,4) (Contra anomeilor despre neputinţa de a înţelege pe Dumnezeu) (Omilia 3,6 în P.G 48,725).

3. Poţi să te rogi şi acasă, dar acasă nu auzi predica şi cuvîntul de învăţătură...Poţi să te rogi şi acasă, însă nu te poţi ruga ca la biserică, unde mulţimea părinţilor este atît de mare, unde glasul se înalţă ca dintr-o singură inimă către Dumnezeu. Cînd te rogi singur lui Dumnezeu nu vei fi ascultat aşa cum eşti ascultat cînd te rogi cu fraţii tăi. Căci aici (la

biserică) este ceva mai mult: înţelegerea şi armonia, legătura dragostei şi rugăciunile preoţilor (Contra anomeilor despre neputinţa de a înţelege pe Dumnezeu) (Omilia 3,6 în P.G 48,725).

4. Rugăciunea este armă puternică, comoară nesfîrşită, bogăţie care nu se cheltuieşte niciodată, port fără valuri, temelie a liniştii; rugăciunea este rădăcină şi izvor şi mamă a nenumărate bunuri şi este mai tare decît puterea unui rege. Cînd cel care poartă diadema regală este bolnav de friguri şi zace în pat şi are fierbinţeli, îl asistă de multe ori, desigur, medici, ostaşi, slujitori şi generali; şi nici priceperea medicilor, nici prezenţa prietenilor, nici slujirea robilor, nici abundenţa medicamentelor, nici măreţia curţii sale, nici prisosul bogăţiilor şi nici nimic altceva din cele omeneşti nu poate să potolească boala care se înteţeşte. Dar dacă va veni cineva care are încredere în Dumnezeu şi doar îi va atinge trupul şi va face pentru el o rugăciune curată, va alunga toată boala. Şi ceea ce n-au putut să facă bogăţia şi mulţimea slujitorilor, nici experienţa şi mulţimea medicilor şi nici fastul împărătesc, de multe ori a putut să facă rugăciunea unui om sărac şi lipsit de orice bogăţie. Însă vorbesc nu de rugăciunea monotonă şi plină de indiferenţă, ci de rugăciunea făcută cu concentrare sufletească, cu sufletul încercat de durere şi cu mintea foarte încordată. Căci aceasta este rugăciunea care se înalţă la cer.

Cît timp curg pe un teren neted şi au în faţă un cîmp deschis, apele nu se ridică spre înălţime, dar, după ce mîinile celor care lucrează la irigaţii le vor strînge şi le vor dirija pe un canal îngust, apele, puse la strîmtoare, se aruncă spre cer mai iute decît orice suliţă. Tot astfel şi sufletul omenesc, cît timp se bucură de siguranţă, se bucură şi se pierde. Însă, după ce împrejurările vieţii îl vor strîmtora, necăjit foarte, el înalţă spre cer rugăciuni curate şi fierbinţi. Şi ca să ştii că mai ales acele rugăciuni vor putea fi auzite de Dumnezeu, ascultă ce a spus profetul: „Către Domnul am strigat cînd am fost necăjit şi m-a auzit” (Ps. 119,1).

Vom înflăcăra, aşadar, conştiinţa noastră, vom apăsa sufletul nostru cu amintirea păcatelor; îl vom apăsa nu ca să-l chinuim, ci ca să-l pregătim să fie auzit de Dumnzeu, ca să-l facem să fie cumpătat, să fie vigilent şi să atingă însuşi cerul. Nimic nu în-depărtează nepăsarea sufletească şi indiferenţa precum le îndepărtează durerea şi necazul care

supărarea cât timp e adunată în inimă, întunecă judecata

apasă din toate părţile sufletul şi mintea concentrată către sine însăşi. Astfel, cel necăjit, care se roagă, după multă rugăciune va putea să aducă în sufletul său desfătarea.

După cum tumultul norilor întunecă la început văzduhul, dar, după ce va lăsa să cadă ploile una după alta vărsînd toată apa, pregăteşte un cer senin şi strălucitor, tot astfel şi supărarea, cît timp este adunată în inimă, întunecă judecata noastră. Însă, după ce supărarea este alungată prin cuvintele rugăciunii şi cu lacrimi şi este dată afară din inima noastră, ea sădeşte în sufletul nostru multă seninătate, deoarece ajutorul lui Dumnezeu a coborît ca o rază de soare peste mintea celui ce se roagă (Contra anomeilor despre neputinţa de a înţelege pe Dumnezeu) (Omilia 5,6 în P.G. 48,744-745).

Postul schimbă hotărârea lui Dumnezeu

Despre post

1. Postul alungă diavolii, schimbă hotărîrea lui Dumnezeu, potoleşte nebunia patimilor, ne duce la libertate, aduce multă înseninare în cugetele noastre. Cum să nu fie cea mai mare nebunie să fugi şi să te temi de post, care îţi pune în mîini bunuri atît de mari? (Omilia 5,4 Despre pocăinţă, P.G. 49,312).

2. Ce folos duhovnicesc avem dacă ne abţinem de la hrană, dar nu ne abţinem de la păcat, dacă nu mîncăm carne, dar mîncăm casele celor săraci, dacă nu ne îmbătăm cu vin, dar ne îmbătăm cu pofte ticăloase, dacă ziua întreagă nu mîncăm nimic, dar o petrecem la spectacole desfrînate, dacă îndepărtezi trupul de la hrana obişnuită, dar îi dai sufletului o hrană nelegiuită? (Omilia 5,4 Despre pocăinţă, P.G. 314-315).

Despre dragoste

1. Dragostea este capul, rădăcina, izvorul şi mama tuturor bunurilor...Aceasta este chipul ucenicilor Domnului, trăsătura deosebită a robilor lui Dumnezeu, semnul de recunoaştere al Apostolilor: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sînteţi ucenicii Mei" (Ioan 13,35). În care, spune-mi? Nu în puterea de a învia morţii, de a curăţa leproşii sau de a alunga demonii..., ci „dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii" (Ioan 13,35) (Contra anomeilor despre neputinţa de a înţelege pe Dumnezeu) (Omilia 1,1 în P.G 48,701-702).

2. Mai ales dragostea ni-i arată pe oamenii sfinţi (Omilia 62,3 la Ioan, P.G. 59,394).

3. Iubirea este un mare învăţător şi poate să-i întoarcă pe oameni de la rătăcire, să le schimbe felul de viaţă, să-i îndrume spre filozofie. Ea poate să facă din pietre oameni (Omilia 33,6 la 1 Corinteni, P.G. 61,284).

4. De obicei, nimic nu hrăneşte mai mult iubirea ca milostenia. Iubirea îşi înalţă ramurile spre înalt. Ea este un izvor mai bun decît cel din rai, neîmpărţindu-se în patru braţe, ci, îndreptîndu-se spre cer, ea naşte fluviul acela care îşi duce apele spre viaţa veşnică (Ioan 4,14); căzînd în aceasta, moartea se stinge precum scînteia în izvor...Aceasta stinge fluviul de foc ca pe o scînteie (Omilia 22,3 la Fapte, P.G. 60,175).

5. Toate lucrurile se supun timpului şi se retrag învechite şi îmbătrînite: şi trupurile înfloritoare şi măreţia clădirilor şi livezile şi grădinile şi toate cele ce se nasc din pămînt. Singură iubirea este la adăpost de această vătămare şi nu numai că nu este ofilită de timpul îndelungat, dar nu este întreruptă nici de moarte (Scrisoarea 63. Către Tranquillinus, P.G. 52,463).

6. Dacă cineva vrea să se rupă de tine, tu să nu te îndepărtezi de el şi nici să nu spui acel cuvînt rece: „Dacă mă va iubi, îl voi iubi şi eu", fiindcă acestea sînt vorbe diavoleşti, vrednice de micimea sufletească a

vameşilor şi păgînilor. Tu însă, care ai fost chemat la o viaţă mai înaltă şi care eşti scris în ceruri, eşti supus unor legi mai mari.

Să nu spui acestea, ci, dacă nu vrea să te iubească, atunci arată-i o dragoste mai mare, ca să-l atragi la tine. Şi mai mare va fi răsplata dacă îl vei cîştiga pe cel care nu vrea să te iubească (Omilia 27,3 la Romani, P.G. 60,647).

7. Ştii cît de mare este puterea dragostei? Hristos, lăsînd la o parte toate minunile pe care urmau să le facă apostolii, a spus: „Întru aceasta vor cunoaşte oamenii că sînteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii" (Ioan 13,35), iar Pavel a spus că dragostea este împlinirea Legii (Rom. 13,10) şi că, dacă lipseşte dragostea (1 Corinteni 13,1-2), harismele nu sînt de nici un folos (1 Corinteni 12,8-10) (Despre pre-oţie 2,6 în P.G. 48,637).

8. Ce se poate asemăna cu dragostea? Nimic. Ea este rădăcina, izvorul şi mama bunătăţilor, virtute care nu aduce suferinţă, virtute plină de plăcere şi care provoacă multă bucurie celor care o practică cu sinceritate (Scrisoarea 222, P.G. 52, 733-734).

9. Despărţirea de un suflet iubit nu este o luptă uşoară, ci una care cere un suflet curajos şi o minte de filozof. Cine ştie să iubească cu adevărat, cine cunoaşte puterea dragostei înţelege aceasta. (Scrisoarea 2,11 către Olimpiada, P.G. 52,568).

10. Dragostea ţi-l arată pe aproapele tău ca pe tine însuţi şi te învaţă să te bucuri de bucuriile lui ca de al tale şi să suporţi toate necazurile lui ca pe ale tale. Dragostea îi face pe cei mulţi un singur trup şi le transformă sufletele în locaşuri ale Duhului Sfînt, căci nu în cei dezbinaţi, ci în cei uniţi cu sufletul se odihneşte Duhul păcii (Despre dragostea desăvîrşită, 2 in P.G. 56,281).

11. Însă iubirea duhovnicească este mai presus decît toate [celelalte prietenii], stăpînind ca o regină peste celelalte, şi are chipul strălucitor, căci nu o naşte nimic pămîntesc ca pe cealaltă: nici împreună vieţuirea, nici binefacerea, nici firea, nici timpul, ci coboară de sus, din

cer. Şi de ce te miri dacă nu are nevoie de binefacere ca să dăinuiască, de vreme ce nici de ceva rău nu poate fi zdruncinată?...Nimic, nimic nu este aşa de tare ca legătura Duhului. Cel care a devenit prieten ca să primească o binefacere va fi duşman, iar cel care fiind necontenit în obişnuinţă, cînd obişnuinţa a fost întreruptă, a stins prietenia. Femeia, dacă a avut loc o ceartă, a plecat de la bărbat şi a pus capăt iubirii; fiul, dacă îşi vede tatăl trăind prea mult, se supără. Nimic din acestea nu este în duh [= în dragostea duhovnicească], pentru că nu este desfăcută de nimic din acestea, căci nimic din acestea nu a făcut-o să se nască: nici timpul, nici lungimea drumului [= vieţii], nici suportarea răului, nici ascultarea răului, nici mînia, nici jignirea, nici nimic alt-ceva nu o atinge şi nu poate să o desfacă (Omilia 1,3 la Coloseni, P.G. 62,303).

12. Într-adevăr, multe sînt cele care caracterizează creştinismul, dar mai mult decît toate şi mai puternică decît toate este dragostea reciprocă şi pacea...Precum celor care fac un drum lung într-un grup numeros, [Apostolul ne spune]: „Vedeţi să nu rămînă în urmă cineva, căci nu vă cer doar să ajungeţi voi la capătul călătoriei, ci şi să nu-i pierdeţi din ochi pe ceilalţi” (Omilia 31,1 la Evrei, P.G. 63,213).

Despre milostenie

1. Milostenia este regina virtuţilor, care repede îi poartă pe oameni pînă pe bolta cerului (Omilia 3, 1 Despre pocăinţă, P. G. 49, 293).

2. Dă puţin şi vei primi mult ; dă lucruri muritoare şi vei primi pe cele fără de moarte ; dă pe cele pieritoare şi vei primi nepieritoare... Dă celui sărac şi, chiar dacă tu taci, nenumărate guri vor vorbi pentru tine, fiindcă milostenia stă înainte şi te apără. Milostenia este preţul pentru răscumpărarea sufletului (Omilia 3, 2 Despre pocăinţă, P. G. 49, 294).

3. Nu există păcat pe care să nu-l poată curăţa şi să nu-l poată stinge milostenia...Ea este un leac prielnic pentru orice rană. (Omilia 25,3 la Fapte, P. G. 60, 196).

4. Aşa cum în faţa uşilor bisericii sînt vase pline cu apă, ca să-ţi speli mîinile, tot astfel în faţa bisericii stau săracii, ca să-ţi speli mîinile sufletului. Ţi-ai spălat mîinile trupului cu apă ? Spală-ţi mîinile sufletului prin milostenie (Omilia 3, 2 Despre pocăinţă, P. G. 49, 294).

5. Milostenia este un izvor pe lîngă care cresc nu plopi, nu pini, nu chiparoşi, ci plante cu mult mai bune şi mai înalte : dragostea lui Dumnezeu, lauda oamenilor, slava adusă lui Dumnezeu, bunăvoinţa tuturor, pieirea păcatelor, încredere multă, dispreţul bogăţiilor; prin milostenie este hrănită planta dragostei, căci nimic nu hrăneşte, de obicei, dragostea faţă de aproapele ca milostenia (Omilia 22 ,3 la Fapte, P. G. 60, 175).

Despre fapte bune şi credinţă

1. Credinţa fără fapte este numai o umbră fără putere (Omilia 8, 1 la 2 Timo-tei, P. G. 62, 643).

2. Pretutindeni este nevoie de lucrarea faptelor. Dacă aceasta lipseşte, nu ne poate fi de nici un folos numele de creştin (Omilia 9, 1 Despre pocăinţă, P. G. 49, 343).

3. Să arătaţi prin fapte că înţelepciunea nu trebuie judecată după vîrstă şi nici bătrînul nu trebuie cunoscut după părul alb (Despre preoţie 2, 8 în P. G. 48, 640).

4. De ce te trufeşti ? Fiindcă înveţi prin cuvinte ? Este uşor să filozofezi prin cuvinte : învaţă-mă prin viaţa ta! Aceasta este cea mai bună învăţătură...Este mai bun decît tine cel care mă învaţă prin fapte, pentru că învăţătura nu pătrunde în suflet prin cuvinte, aşa cum se

furişează prin fapte. Dacă tu nu anticipezi prin exemplul tău, nu nu-mai că nu vei aduce nici un folos vorbind, ci mai mult vei dăuna (Omilia 30,3 la Fapte, P.G. 60,225).

5. Filozofia sufletului prin învăţătura de carte este cu atît mai grea şi mai anevoioasă, cu cît este mai greu să faci decît să zici şi cu cît faptele sînt mai pline de trudă decît cuvintele (Împotriva celor care se opun vieţii monahale 3,9 în P.G. 47,363).

6. Care este folosul credinţei dacă viaţa nu este curată? (Împotriva celor care se opun vieţii monahale 1,6 în P.G. 47,327).

7. Care prietenie ar putea să realizeze o atît de mare unire precum unitatea credinţei? Căci nu trebuie să arătăm că între noi există o legătură de apropiere ca între prieteni sau de rudenie unii cu alţii, ci o legătură ca de la membru la membru [al Trupului lui Hristos] (Omilia 15,3 la Ioan, P.G. 59,101).

Despre liberul arbitru

1. Sîntem conduşi de liberul arbitru şi nu sîntem supuşi, după cum spun unii, necesităţii destinului, deoarece noi hotărîm că şi cele bune şi cele rele se află în a voi şi a nu voi. De aceea şi Dumnezeu ne-a făgăduit împărăţia şi ne-a ameninţat cu pedeapsa (Despre dragostea desăvîrşită, 3 în P.G. 56,282).

2. Mai ales nouă, creştinilor, mai mult decît tuturor celorlalţi nu ne este îngăduit să îndreptăm cu sila greşelile celor care păcătuiesc...Noi trebuie să-l facem pe om mai bun prin convingere, nu prin forţă...Dumnezeu nu încununează pe cei care se îndepărtează cu sila de rău, ci pe cei care o fac de bună voie..., fiindcă nu există om care să poată fi vindecat prin constrîngere şi fără voia lui (Despre preoţie 2,3 în P.G. 48,634).

Despre păcat, canon şi pocăinţă

1. Păcatele sînt cauza tuturor relelor. Din cauza păcatelor avem durerile, tulburările, războaiele, bolile şi toate patimile noastre greu de vindecat (Omilia 7,6 Despre pocăinţă, P.G. 49,331).

2. Să fii smerit şi vei rupe legăturile păcatelor (Omilia 2,4 Despre pocăinţă, P.G. 49,289)

3. Eşti păcătos? Nu-ţi pierde nădejdea, ci intră în biserică pentru a te pocăi. Ai păcătuit? Intră în biserică şi mărturiseşte lui Dumnezeu: „Am păcătuit”...Mărturiseşte păcatul, ca să-l nimiceşti (Omilia 2,1 Despre pocăinţă, P.G. 49,285).

4. Ai păcătuit? Plînge şi îţi ştergi păcatul (Omilia 2,3 Despre pocăinţă, P.G. 49,287).

5. Canonul nu trebuie dat numai pe măsura greşelilor, ci şi după cercetarea stă-rii sufleteşti a păcătoşilor, ca nu cumva, vrînd să coşi ceea ce e rupt, să faci ruptura şi mai mare, ca nu cumva, străduindu-te să ridici pe cel căzut, să-l faci să cadă şi mai mult...Păstorul trebuie să aibă multă pricepere şi mii de ochi pentru a vedea din toate părţile starea sufletească a păcătosului (Despre preoţie, 2,4 în P.G. 48,635).

6. Pocăinţa, cumplită şi înfricoşătoare pentru cel păcătos, este leac al greşelilor, mistuirea nelegiuirilor, şuvoi de lacrimi, încredere în Dumnezeu, armă împotriva diavolului, sabia care îi taie capul, nădejdea mîntuirii, pieirea deznădejdii. Ea deschide cerul, ea ne duce în rai, ea îl învinge pe diavol (Omilia 8,1 Despre pocăinţă, P.G. 49,337).

Despre virtute şi viciu

1. Cei care beau leacuri amare suportă mai întîi dezgustul şi apoi simt folosul. Tot astfel este şi virtutea, tot astfel este şi viciul: aici însă prima este plăcerea, apoi suferinţa; acolo, prima este suferinţa, apoi vine desfătarea (Omilia 30,1 la Evrei, P.G. 53,207-208).

2. Nu este oare o mare dovadă de virtute să suporţi cu uşurinţă sărăcia, să-ţi cîştigi traiul prin muncă cinstită şi să te uneşti cu ceilalţi prin puterea dragostei? (Omilia 14,2 la Matei, P.G. 57,219-220).

Despre suflet

1. După cum foamea este o dovadă a sănătăţii trupului, tot astfel dragostea de cuvintele duhovniceşti este o dovadă a sănătăţii sufleteşti (Omilia 2,1 la Isaia, P.G. 56,107).

2. După cum trupul are nevoie de hrană perceptibilă prin simţuri, tot astfel sufletul are nevoie de un îndemn zilnic şi de hrană duhovnicească (Omilia 9,8 la Facere, P.G. 53,90).

Despre om, despre omul duhovnicesc şi despre creştin

1. Numele acesta de om noi nu-l putem defini ca păgînii, ci după cum ne-a poruncit Sfînta Scriptură. Omul nu este, în chip simplu, cel ce are mîini şi picioare de om, nu este nici doar fiinţă raţională, ci acela care, cu încredere, practică evlavia şi virtutea...Scriptura ne oferă semnele evlaviei lui: „fără prihană, drept, se temea de Dumnezeu şi se ferea de ce este rău" (Iov 1,1), iar în altă parte spune: „Teme-te de Dumnezeu şi păzeşte poruncile Lui! Acesta este lucrul cuvenit fiecărui om" (Eccl. 12,13). Dacă numele de om ne oferă un atît de mare îndemn

spre virtute, cu cît mai mult ne va îndemna numele de creştin? De aceea eşti numit creştin, deoarece crezi în Dumnezeu şi deoarece păstrezi cu credinţă dreptatea, sfinţenia, curăţia sufletească, înfierea, împărăţia cerurilor, pe care ţi le-a încredinţat (Cateheza 2,1 Ad illuminandos, P.G. 49,231-232).

2. Cel care păcătuieşte este om, dar cei care fac fapte de virtute sînt oameni duhovniceşti. Acolo a arătat firea omului, aici a denumit virtutea (Omilia 9,1 la Facere, P.G. 54,622).

3. De obicei, omul trece cu vederea faptele drepte ale aproapelui său, chiar dacă sînt multe şi mari; dar, dacă apare vreo greşeală, chiar dacă este întîmplătoare, chiar dacă s-a petrecut demult, imediat o vede, o critică cu uşurinţă şi îşi aduce aminte totdeauna de ea (Despre preoţie 5,5 în P.G. 48,675).

Despre diavol

Nimic nu este aşa de temut diavolului şi gîndurilor puse de el în om ca mintea ce meditează la cele dumnezeieşti şi sufletul care se adapă totdeauna din acest izvor (Omilia 3,1 la Ioan, P.G. 59,38).

Despre ascunderea gîndului

1. În general, ascunderea gîndului este un rău, dar ea nu este totdeauna păgubitoare, ci este bună sau rea după intenţia celor ce se folosesc de ea. Cînd este făcută la momentul potrivit şi cu intenţie curată aduce un cîştig atît de mare, încît, adesea, mulţi au fost pedepsiţi pentru că nu s-au folosit de ea (Despre preoţie 1,6 în P.G. 48,629).

2. Mare cîştig aduce ascunderea gîndului, numai să nu fie folosită cu intenţie vicleană. Ba mai mult, nici nu trebuie să o numeşti

înşelătorie, ci iconomie, înțelepciune şi meşteşug care te ajută să găseşti multe ieşiri în situații fără ieşire şi să îndrepți păcatele sufletului...Şi de multe ori trebuie să-ți ascunzi gîndul, pentru ca în felul acesta să aduci un folos foarte mare, deoarece, lucrînd pe față, i-ai pricinui mari necazuri celui față de care nu ai vrea să-ți ascunzi gîndul (Despre preoție 1,7 în P.G. 48,631-632).

Despre mînie

Nimic nu tulbură atît de mult curăția minții şi limpezimea judecății ca mînia fără socoteală, care izbucneşte cu multă forță. „Mînia îi pierde şi pe cei înțelepți" (Pilde 15,1). Precum într-o luptă purtată în timpul nopții, ochiul sufletului, întunecat de mînie, nu poate deosebi pe prieteni de vrăjmaşi, pe cei cinstiți de cei necinstiți, ci se poartă cu toți în acelaşi chip şi, chiar dacă va trebui să sufere ceva rău, îndură toate cu uşurință pentru a-şi împlini această plăcere a sufletului. Căci aprinderea mîniei este o plăcere care chinuieşte mai greu sufletul decît plăcerea trupească, răscolindu-i toată sănătatea: cu uşurință îl împinge la mîndrie, la vrăjmăşii nepotrivite, la ură fără vreun motiv şi, în general, la păcate; tot timpul îl face pe om să păcătuiască la întîmplare şi îl sileşte să spună şi să facă multe altele de acest fel, deoarece sufletul este tîrît de marea năvală a patimii şi nu are pe ce să îşi sprijine puterea sa pentru a se împotrivi unei astfel de urgii (Despre preoție 3,10 în P.G. 48,649).

Despre deznădejde şi lene

Deznădejdea nu-l lasă pe cel căzut să se ridice, iar lenea îl face să cadă pe cel ce stă sus; aceea ne răpeşte, de obicei, lucrurile dobîndite, aceasta nu ne îngăduie să scăpăm de relele care ne apasă. Lenea ne aruncă din ceruri, deznădejdea ne împinge în prăpastia răutății (Omilia 1,2 Despre pocăință, P.G. 49, 279).

Despre eretici

1. Hristos nu-ţi interzice să pui stavilă ereticilor, să-i faci să tacă, să le iei libertatea de a vorbi, să le risipeşti adunările şi să le dispreţuieşti părerile, dar te opreşte să-i omori (Omilia 46, 2 la Matei, P.G. 58, 477).

2. Pe toţi vă rog să încercaţi, după puterea voastră, să-i trataţi cu blîndeţe şi cu bunătate pe cei despărţiţi de voi [= pe eretici] ca pe unii cuprinşi de nebunie şi care şi-au pierdut minţile, fiindcă această credinţă greşită a lor şi marea trufie a inimii lor s-au născut din rătăcirea minţii... Chiar dacă vă insultă, chiar dacă vă scuipă şi orice ar face, să nu renunţaţi la grija de a-i vindeca (Contra anomeilor despre neputinţa de a înţelege pe Dumnezeu, Omilia 2,7 în P.G. 48, 718).

3. Trebuie să anatematizăm opiniile eretice, contrare celor pe care noi le-am primit prin tradiţie, şi să le respingem pe cele nelegiuite, însă faţă de oameni să arătăm toată înţelegerea şi să ne rugăm pentru mîntuirea lor (Omilie asupra anatemei 4 în P.G. 48, 952).

4. În Sfînta Scriptură nimic nu este fără importanţă, nimic nu este de prisos, nici chiar o iotă, nici un accent, şi chiar o simplă formulă de salutare ne deschide o adîncă mare de idei... De multe ori şi adăugarea unei singure litere ne-a condus la o muţime de idei... Dar nepăsarea a pus stăpînire pe noi, încît nu mai citim toată Scriptura, ci alegem doar părţile pe care le socotim mai uşoare, iar pe celelalte le socotim fără importanţă. Acest lucru a adus şi ereziile fiindcă nu vrem să citim întreg cuprinsul Scripturii şi fiindcă socotim că o parte din ea este fără importanţă şi de prisos (Omilia 1,1 la Priscilla si Aquila, P.G. 51, 187).

5. Cînd luptăm împotriva ereticilor, de aici[= din Sfînta Scriptură] să ne întărim, fiindcă „toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi este de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrşit, bine pregătit pentru orice lucru bun”(2 Timotei 3, 16-17) (Omilia 40, 4 la Ioan, P.G. 59, 233).

Despre predică

Preotului, în afară de exemplul prin fapte, îi este dat un singur meşteşug, o singură cale de vindecare : învăţătura cu cuvîntul [= predica]. Aceasta este instrumentul, aceasta este hrana, aceasta este cel mai bun aer. Aceasta ţine loc de medicament, de foc [= cauterizare], de fier [= bisturiu]. Chiar dacă trebuie să ardă sau să taie, preotul trebuie să se folosească de predică. Dacă predica nu poate să facă nimic, toate celelalte sînt zadarnice. Prin predică ridicăm sufletul căzut şi îl smerim pe cel trufaş; prin predică tăiem cele de prisos şi împlinim cele care lipsesc şi facem toate celelalte care ne ajută la vindecarea sufletului (Despre preoţie 4,3 în P.G. 48, 665).

Despre prietenie

1. Prietenia se naşte din putere, nu din teamă; căci nimic nu desface, de obicei, prietenia ca teama şi frica de trădare (Omilia 1,2 la 2 Timotei, P.G. 62, 603).

2. Voi spune că prietenul mă iubeşte nu numai cînd mă laudă, ci şi cînd mă ceartă şi mă corectează. Căci a lăuda toate, şi cele bune şi cele rele, nu este o atitudine de prieten, ci de înşelător şi de om prefăcut, dar, cînd se îngăduie să fie lăudate cele bune şi să fie criticate cele rele, acest lucru este specific prietenului şi celui care îţi poartă de grijă (Omilia 3, 1 Despre schimbarea numelor, P.G. 51, 131).

3. Nimic nu-l face pe prieten ca vorba plăcută, gura ce grăieşte frumos, sufletul fără trufie, dispreţul faţă de slava deşartă şi onoruri (Omilia 40, 4 la Fapte, P.G. 60, 288).

4. De pe urma prieteniei vom avea un cîştig mare fiindcă vom fi de neînvins de către cei care vor să lupte împotriva noastră. Şi nu am încetat niciodată să-ţi amintesc acestea : „Timpurile sînt grele, cei care îţi întind curse sînt mulţi; dragostea cea curată a pierit, iar prăpădul invidiei i-a luat locul. Mergem prin mijlocul curselor şi călcăm pe margini de ziduri de cetate"(v. Sirah 9, 13). Unii sînt gata să se bucure de nenorocirile noastre, dacă ni s-ar întîmpla ceva; mulţi şi din toate părţile ne pîndesc. Nimeni nu ia parte la durerile noastre sau foarte puţini sînt aceştia. Vezi să nu stricăm prietenia noastră şi să ne facem de rîs, iar paguba să fie mai mare decît batjocura :"Fratele ajutat de frate este ca o cetate tare şi înaltă şi are putere ca o împărăţie ferecată cu zăvoare" (Pilde 18,19). Să nu distrugi curăţia acestei prietenii şi să nu-i rupi zăvoarele (Despre preoţie 1,4 în P.G. 48, 628).

5. Nimic nu este folositor fără dragoste. Să ai mii de bunuri : ce folos vei avea din ele? Să ai bogăţie, să ai desfătări fără prieteni : dar ce cîştig vei avea? Nici un bun dintre cele ale vieţii pămînteşti nu este mai frumos decît dragostea, după cum nimic nu este mai apăsător decît duşmănia, căci duşmănia bănuieşte chiar şi cele ce nu sînt. Nu este destul să nu fii duşman, trebuie să şi iubeşti. Gîndeşte-te că Hristos a poruncit acest lucru şi e destul... Toţi locuim acelaşi pămînt, ne hrănim cu aceleaşi roade, dar acestea sînt lucruri mici. Ne bucurăm de aceleaşi taine, de aceeaşi hrană duhovnicească. Iată, fără îndoială, legile prieteniei (Omilia 40, 3 la Fapte, P.G. 60, 285-286).

6. Aceasta este prietenia : cînd cel care iubeşte şi cel care este iubit nu sînt două persoane deosebite, ci un singur om, ceea ce nu se împlineşte în altă parte decît nu-mai în dragoste (Omilia 33, 3 la 1 Corinteni, P.G. 61, 280).

7. Binele nostru se află în binele aproapelui (Omilia 16, 11 la Matei, P.G. 57, 253).

8. Dumnezeu a făcut şi sa avem nevoie unii de alţii, ca şi în acest fel să ne unească, deoarece mai ales nevoile încheagă prieteniile (Omilia 34, 4 la 1 Corinteni, P.G. 61, 291).

9. Prietenia nu o poate împiedica nici lungimea drumurilor, nici cerul, nici pămîntul, nici moartea, nici nimic altceva, ci este mai tare şi mai puternică decît toate; chiar dacă este născută dintr-un singur suflet, ea poate îmbrăţişa multe suflete (Omilia 9, 3 la Efeseni, P.G. 62, 73).

10. Nimic nu dăunează neamului omenesc ca dispreţul faţă de prietenie şi nepăstrarea ei cu mare rîvnă, după cum, într-adevăr, nimic nu îl înalţă ca urmărirea ei cu toată strădania. Acest lucru îl spune şi Hristos : „Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pămînt în privinţa unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri” şi „Din pricina înmulţirii fărădelegii, iubirea multora se va răci”(Matei 18, 19 şi 24, 12) (Omilia 2, 1 la 1 Timotei, P.G. 62, 509).

Despre muncă

1. La început Dumnezeu a dat omului munca nu pentru a-l pedepsi, nu pentru a-l osîndi, ci pentru a-l îndrepta şi pentru a-l învăţa (Omilia 2, 8 Către Antiohieni, P.G. 49, 45).

2. Înainte de păcatul lui Adam, cînd el se bucura de multă libertate, Dumnezeu i-a poruncit să practice agricultura, nu ca un chin sau ca o suferinţă, ci ca să dobîndească înţelepciune. „L-a aşezat în rai, spune Scriptura, pentru a-l lucra şi a-l păzi” (Facere 2, 15) (Omilia 19, 1 Către Antiohieni, P.G. 49, 189).

3. Să nu socotim că munca este o ruşine, ci lipsa de activitate şi faptul de a nu avea ce face. Căci dacă munca ar fi o ruşine, Pavel n-ar fi practicat-o şi nu s-ar fi lăudat, zicînd : „Dacă vestesc Evanghelia, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria...Care este, deci, plata mea? Că, binevestind, pun fără plată Evanghelia lui Hristos înaintea

oamenilor"(1 Cor. 9, 16 şi 18). Dacă meseria ar fi o ruşine, nu ar fi oprit să mănînce pe cei care nu lucrează (v. 2 Tes. 3, 10), căci numai păcatul este ruşinos şi el se naşte, de obicei, din lipsa de ocupaţie (Omilia 1, 5 la Priscilla şi Aquila, P.G. 51, 193).

4. La început Dumnezeu nu a făcut pe unul bogat, iar pe altul sărac, nici, luîndu-l pe unul deoparte, i-a arătat multe comori, nici pe celălalt nu l-a oprit să le caute, ci a dat tuturor acelaşi pămînt. În chip necesar, nedreptatea este începutul şi rădăcina proprietăţii (Omilia 12 la 1 Timotei, P.G. 62, 563).

5. Nici unul dintre cei care practică o meserie nu trebuie să se ruşineze, ci să roşească aceia care se hrănesc degeaba şi nu au nici o ocupaţie şi care se folosesc de mulţi slujitori şi se bucură de robi fără număr...A te hrăni muncind mereu este un fel de filozofie : sufletele lor sînt mai curate, minţile mai puternice, iar cel care nu are ocupaţie vorbeşte multe deşărtăciuni, face multe lucruri zadarnice, nu lucrează nimic cu folos toată ziua, copleşit de o mare toropeală... Să nu dispreţuieşti, aşadar, pe cei care îşi cîştigă hrana cu mîinile, ci, mai degrabă, să-i fericim pentru aceasta (Omilia 5, 6 la 1 Corinteni, P.G. 61, 47).

6. Să nu considerăm că munca este o ruşine. Ruşine este inactivitatea şi lipsa de ocupaţie... Numai păcatul este o ruşine. El se naşte, de obicei, din inactivitate şi nu numai unul, două sau trei păcate se nasc din lipsa de ocupaţie, ci orice ticăloşie (Omilia 1,5 la Priscilla şi Aquila, P.G. 51, 193-194).

7. Să nu spui : Este un lucrător în aramă, un cizmar, sau este un agricultor, un neştiutor şi după asta să-l dispreţuieşti (Omilia 59, 4 la Matei, P.G. 58, 579).

8. Dacă supuşi sudorii şi trudei nu vom înceta să păcătuim, pînă unde am fi ajuns cu îndrăzneala noastră dacă Dumnezeu ne-ar fi lăsat în plăceri şi inactivitate? (Către Stagiriu 1, 3 în P.G. 47, 429).

9. Munca este pentru natura noastră ceea ce este frîul pentru cal (Omilia 1, 5 la Priscilla şi Aquila, P.G. 51, 194).

10. Deoarece firii omului îi este specifică activitatea, dacă o opreşti de la lucrarea celor bune este silită să-şi găsească alte ocupaţii pentru că nu poate să stea inactivă. După cum pămîntul, dacă nu este însămînțat sau nu este cultivat, produce numai buruieni, tot astfel şi sufletul, dacă nu are de făcut ceva serios, dorind să lucreze, se dedă lucrurilor ticăloase (Omilia 7, 7 la 2 Corinteni, P.G. 61, 452).

11. Ce este mai neplăcut decît un om care nu are nimic de făcut? Ce este mai nefericit? Ce este mai chinuitor? Oare nu este mai rău decît nenumărate lanţuri să stai mereu gură cască în piaţa publică şi să-i priveşti pe cei care trec? Căci sufletul, care prin natura sa are proprietatea de a se mişca mereu, nu are răbdare să stea fără ocupaţie. Dumnezeu a făcut această fiinţă ca să lucreze şi stă în firea ei să lucreze, inactivitatea fiind împotriva firii ei. Nimic nu este mai rău decît lipsa de ocupaţie, decît inactivitatea. De aceea Dumnezeu a făcut munca o necesitate pentru noi (Omilia 35, 3 la Fapte, P.G. 60, 257).

12. Dacă va vedea că noi ne preocupăm şi ne străduim, Dumnezeu ne va ajuta, dar, dacă ne va vedea fără nici un rost, nu ne va întinde mîna, căci Dumnezeu nu ne dă ajutor dacă dormim, ci dacă ne dăm şi noi osteneala (Omilia 21, 4 la Efeseni, P.G. 62, 155).

13. Unde sînt acum înţelepţii elinilor, cei care îşi fluturau bărbile lor dese, care îşi aruncau cu nonşalanţă tunica pe umăr şi se trufeau atît de mult? Un făcător de corturi a transformat Grecia şi toată lumea barbară (Omilia 2, 5 la Romani, P.G. 60, 407).

Despre pace

1. Diaconul, îndemnîndu-ne să ne rugăm împreună cu ceilalţi, ne porunceşte ca în rugăciune să cerem înger de pace şi toate cele care sînt

considerate făcătoare de pace şi, dîndu-vă dezlegare să plecaţi de la biserică, vă roagă spunînd aceste cuvinte :"Cu pace să ieşiţi"; în general, nimic nu poate fi spus sau făcut fără aceasta. Căci pacea este doica şi maica noastră care ne încălzeşte la sînul ei cu multă grijă. Dar eu înţeleg prin pace nu un simplu cuvînt sau pacea care constă în părtăşia meselor, ci pacea după Dumnezeu, care se naşte din armonia duhovnicească, pe care, acum, o sfîşie mulţi, care nimicesc toate ale noastre printr-o dispută nepotrivită (Omilia a III-a împotriva iudeilor, P.G. 48, 870).

2. Ascultă ce spune Domnul : „Dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întîi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău" (Matei 5, 23-24). Ce zici? Să las acolo darul, adică jertfa? Da, spune Domnul, deoarece şi această jertfă s-a făcut pentru pacea cu fratele tău. Dacă, aşadar, jertfa este pentru pacea cu aproapele tău, dar tu nu păstrezi pacea, chiar dacă eşti părtaş la jertfă, împărtăşirea îţi este nefolositoare fără strădania de a păstra pacea. Deci, să faci mai întîi pacea, pentru care se aduce şi jertfa şi apoi te vei bucura de aceasta cu adevărat. Căci pentru aceasta a venit Fiul lui Dumnezeu în lume, ca să împace firea noastră cu Tatăl, după cum spune şi Pavel undeva : „Acum printr-Însul toate cu Sine le-a împăcat" (Coloseni 1, 20), „prin cruce, omorînd prin ea vrăjmăşia" (Efeseni 2, 16). De aceea a venit nu numai să facă El Însuşi pace, ci ne fericeşte şi pe noi dacă facem lucruri asemănătoare şi ne face părtaşi ai numelui Său. Căci, „fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5, 9). Aşadar, ceea ce a făcut Hristos, Fiul lui Dumnezeu, aceea fă şi tu după puterea omenească, devenind mijlocitor al păcii şi pentru tine şi pentru aproapele tău. Pentru aceasta îl şi numeşte Hristos pe făcătorul de pace fiu al lui Dumnezeu. De aceea, în timpul jertfei, nu a amintit nici o altă poruncă, decît pe cea a împăcării cu fratele, arătînd că dragostea este mai mare decît toate virtuţile (Omilia a II-a la Dumnezeiască şi cea de Taină Cină a Mîntuitorului şi despre trădarea lui Iuda, P.G. 49, 390-391).

3. Crucea este nimicirea vrăjmăşiei, siguranţa păcii, comoară a nenumăratelor bunuri (Omilia I despre Cruce şi tîlhar, P.G. 49, 399).

4. Noi (creştinii) niciodată nu am vrut să fim şi nici nu vrem să devenim duşmani ai păcii. Căci dacă vom pierde pacea vom fi duşmani ai celor care au auzit de la Hristos cuvintele : „Pace vouă” (Omilie la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos, P.G. 52, 790-791).

5. Vă vorbesc despre un subiect care este vrednic să fie tratat în Biserică şi care merită să fie ascultat cu plăcere. Vă vorbesc pentru pace... Vă vorbesc despre pacea pentru care Fiul lui Dumnezeu a coborît pe pămînt, ca să împace cu sîngele lui nu numai cele care sînt pe pămînt, ci şi cele din cer şi ca să unească cele pămînteşti cu cele cereşti. Vă vorbesc despre pacea pentru care Fiul lui Dumnezeu a pătimit, pentru care S-a răstignit şi S-a îngropat, pe care ne-a lăsat-o nouă moştenire şi ne-a dat-o zid Bisericii, pe care a pus-o scut împotriva diavolului, pe care ne-a dat-o sabie împotriva demonilor, pe care a aşezat-o port foarte liniştit pentru credincioşi, pe care ne-a dat-o ca o milostivire a lui Dumnezeu şi ne-a oferit-o ca iertare a păcatelor (Omilie cu prilejul primirii lui Severian, P.G. 52, 425-426).

6. „Fericiţi făcătorii de pace”. Aici Mîntuitorul nu numai că ne opreşte să ne certăm şi să ne urîm unii pe alţii, ci ne cere ceva mai mult : să-i împăcăm pe cei dezbinaţi. Şi iarăşi le oferă răsplata duhovnicească. Care este aceasta? „Că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”. Într-adevăr aceasta a fost lucrarea Unului Născut : să unească cele despărţite şi să împace cele ce se luptă între ele (Omilia a XV-a la Matei, P.G. 57,228).

7. Apoi, după ce a spus că împărăţia lui Dumnezeu este pace şi bucurie (Romani 14, 17), Pavel a adăugat : „În Duhul Sfînt” (deoarece pace şi bucurie se găsesc chiar şi în lucrurile ticăloase). Cel care îl duce la pierzare pe fratele său a nimicit şi pacea şi bucuria şi l-a vătămat mai mult decît cel care îi fură banii. Ceea ce este mai rău fiindcă altul l-a mîntuit, iar tu îl vătămi şi îl duci la pierzare (Omilia a XXVI-a la Epistola către Romani, P.G. 60, 638-639).

8. Nimic nu ne este de folos dacă, avînd pace cu toţi, sîntem în război cu Dumnezeu; după cum nu vom avea nici o pagubă dacă, războindu-ne cu toţi, avem pace cu Dumnezeu. Şi iarăşi nu avem nici un folos dacă ne bucurăm de un renume în faţa tuturor oamenilor, dar îl supărăm pe Dumnezeu; după cum nu va fi nici o primejdie, chiar dacă toţi se întorc împotriva noastră şi ne urăsc, dar Dumnezeu ne găseşte buni şi ne iubeşte : căci adevăratul har şi adevărata pace sînt de la Dumnezeu (Omilia I la Epistola întîi către Corinteni, P.G. 61, 14).

9. Şi le poruncim să vorbească, zicîndu-le : „Înger de pace să cereţi, catehumeni", fiindcă există şi un înger care aduce pedeapsa, după cum spune Psalmistul : „Trimis-a prin îngeri nimicitori" (Psalmul 77, 54). Acesta este Pierzătorul. De aceea le poruncim să ceară înger de pace, învăţîndu-i că a cere pace este legătura tuturor bunuri-lor, încît să fie departe de orice luptă, de orice război, de orice tulburare... Chiar dacă cineva are vreun necaz, îi va fi uşor dacă este pace. De aceea şi spunea Hristos : „Pacea Mea o dau vouă" (Omilia a II-a la Epistola a II-a către Corinteni, P.G. 61, 403-404) (Ioan 14, 27).

10. „Fiţi uniţi în cuget. Trăiţi în pace" (II Corinteni 13, 11). Apostolul le-a cerut aici ceea ce le-a cerut la începutul primei epistole. Se poate întîmpla ca unii să gîndească la fel, dar să nu aibă pace între ei...Dar Pavel le cere pe amîndouă. „Şi Dumnezeul dragostei şi al păcii va fi cu voi" (II Corinteni 13, 11). Nu numai că îi sfătuieşte şi îi îndeamnă, dar se şi roagă. Sau se roagă pentru aceasta, sau prooroceşte ceea ce va fi; mai degrabă face şi una şi alta. Dacă faceţi acestea, spune el, adică să fiţi uniţi în cuget şi să trăiţi în pace, şi Dumnezeu va fi cu voi : căci Dumnezeu este al dragostei şi al păcii şi se bucură şi se veseleşte pentru acestea. De aici, din dragostea Lui veţi avea pacea viitoare; de aici va veni nimicirea tuturor relelor. Ea a mîntuit lumea, ea a pus capăt războiului îndelungat, ea a făcut pe oameni îngeri. Aşadar să o iubim şi noi, căci dragostea este mama unor nesfîrşite bunătăţi. Prin ea ne-am mîntuit, prin ea ne sînt date toate bunurile tainice (Omilia a XXX-a la Epistola a II-a către Corinteni, P.G. 61, 606).

11. Unitatea sufletească este cu atît mai sigură cu cît este mai simplă şi mai puţin complicată. Cum este ea păstrată? Prin legătura păcii. Ea nu poate exista în duşmănie şi în dezbinare... Din această legătură se naşte căldura dragostei... Frumoasă este această legătură. Prin ea să ne unim unii cu alţii şi să ne unim şi cu Dumnezeu (Omilia a IX-a la Epistola către Efeseni, P.G. 62, 72-73).

12. „Gata fiind pentru Evanghelia păcii" (6, 15). Pe bună dreptate a spus aşa. Deoarece a amintit de război şi de luptă, Apostolul ne arată că trebuie să luptăm împotriva demonilor; căci Evanghelia este a păcii. Acel război pune capăt altui război, desigur celui împotriva lui Dumnezeu : dacă purtăm război cu diavolul, avem pace cu Dumnezeu (Omilia a XXIV -a la Epistola către Efeseni, P.G. 62, 168-169).

13. Ne rugăm şi cerem înger de pace şi cerem să fie pretutindeni pace, fiindcă nimic nu este asemenea ei; în biserici, în rugăciuni, în litanii, în urările de sănătate cerem pace. O dată, de două ori, de trei ori şi de mai multe ori. Întîistătătorul Bisericii dă pace zicînd : „Pace vouă". De ce? Fiindcă ea este maica tuturor bunurilor, este temei al bucuriei. Pentru aceasta şi Hristos a poruncit Apostolilor să spună aceasta îndată ce intră în case, ca un simbol al bunurilor : „Intrînd în case ziceţi : Pace vouă" (v. Matei 10, 12). Căci dacă lipseşte aceasta toate sînt de prisos. Şi iarăşi spunea ucenicilor : „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă" (Ioan 14, 27). Aceasta deschide calea dragostei. Iar Întîistătătorul Bisericii nu spune doar „Pace vouă", ci „Pace tuturor". Căci ce folos dacă avem pace cu unul, iar cu altul, război şi luptă? Care este cîştigul?... Pacea este un bun atît de mare, încît fii ai lui Dumnezeu se numesc făcătorii şi ziditorii ei (Matei 5, 9). Pe bună dreptate, deoarece şi Fiul lui Dumnezeu pentru aceasta a venit pe pămînt, ca să facă pace între cele de pe pămînt şi cele din cer... Dacă făcătorii de pace sînt fii ai lui Dumnezeu, potrivnicii ei sînt fii ai diavolului (Omilia a III-a la Epistola către Coloseni, P.G. 62, 322).

14. „Şi pacea lui Dumnezeu, întru care aţi fost chemaţi, ca să fiţi un singur trup, să stăpînească în inimile voastre; şi fiţi mulţumitori" (3, 15). Pacea lui Dumnezeu este puternică şi statornică. Dacă ai pace

datorită unui om, aceasta repede se rupe; dar, dacă pacea se datorează lui Dumnezeu, nu este acelaşi lucru. Deşi Apostolul a spus mai sus, la modul general, „Dragostea”, totuşi vine iarăşi la ceea ce este unic. Căci dragostea este nesfîrşită: de exemplu, cînd cineva este acuzat, fără temei, din multă dragoste el se luptă şi se întoarce. Nu spune: Nu vreau asta, ci precum Dumnezeu a făcut pace cu voi, aşa faceţi şi voi. Cum a făcut Dumnezeu pace cu noi? Deoarece a dorit El Însuşi, fără să primească nimic de la noi. Ce înseamnă „Pacea lui Dumnezeu să stăpînească în inimile voastre?”. Dacă două gînduri se luptă în mintea ta, să nu te opreşti nici asupra mîniei, nici asupra insultei care ţi-ar aduce, crezi tu, mulţumirea, ci să rămîi hotărît la pace. De exemplu, dacă cineva este jignit în chip nedrept, din jignirea aceasta s-au născut două gînduri, unul poruncindu-i să se răzbune, iar altul cerîndu-i să rabde; şi aceste două gînduri se luptă între ele. Dacă pacea lui Dumnezeu este cea care va da premiul, ea dă premiul celui care a poruncit să rabde şi îl va ruşina pe celălalt. În ce chip? Convingîndu-l că Dumnezeu Însuşi este pacea, că El a făcut pace cu noi (Omilia a VIII-a la Epistola către Coloseni P.G. 62,354).

15. Sînt trei feluri de războaie mai primejdioase: primul este războiul comun cînd soldaţii noştri sînt atacaţi de barbari; al doilea război este cel în care noi ne luptăm cu alţii în timp de pace; al treilea este cel pe care îl poartă fiecare împotriva sa. Acesta însă este cel mai greu dintre toate. Războiul cu barbarii nu va putea să ne aducă mare vătămare. De ce? Mă vei întreba. Vor măcelări şi vor omorî, dar nu vor pîngări cu nimic sufletul. Dar nici cel de al doilea război nu va putea să ne vatăme, dacă noi nu vom vrea. Chiar dacă vin alţii împotriva noastră cu război, nouă ne este îngăduit să trăim în pace. Ascultă ce spune profetul: „În loc să mă iubească, mă cleveteau, iar eu mă rugam”; şi iarăşi: „Cu cei care urau pacea, făcător de pace eram”; şi din nou: „Cînd au grăit împotriva mea, s-au luptat cu mine în zadar” (Psalmii 108,3; 119,7; 108,2). Însă de cel de al treilea război nu scăpăm fără primejdie. Cînd trupul nostru se revoltă împotriva sufletului trezeşte pofte grele şi înarmează plăcerile trupului, mînia, invidia. Dacă acest război nu este lichidat nu vom putea dobîndi bunurile făgăduite, ci, în chip necesar, cel care nu înăbuşă această tulburare, cade şi primeşte răni care zămislesc moartea în focul gheenei. Trebuie, aşadar, ca în fiecare zi noi să avem

grijă şi să ne preocupăm în chip deosebit, ca nu cumva să se aprindă în noi un astfel de război, şi dacă s-a aprins să nu dăinuie, ci să fie înăbuşit şi potolit. Care este folosul dacă întreaga lume se bucură de o pace adîncă, dar tu te războieşti cu tine însuţi? Această pace trebuie s-o avem noi: dacă ne bucurăm de ea nimic din afară nu va putea să ne vatăme. La această pace se referă nu în mică măsură şi pacea comună. De aceea spune: „Să petrecem viaţă paşnică şi liniştită" (2,2). Dar dacă cineva este tulburat, în timp ce este linişte, este foarte nefericit. Vezi că vorbeşte despre această pace pe care eu am numit-o a treia ? De aceea, după ce a spus „Să petrecem viaţă paşnică şi liniştită", nu s-a oprit aici, ci a adăugat: „Întru toată cuvioşia şi buna cuviinţă". În cuvioşie şi bună cuviinţă nu poate fi nimeni dacă nu a fost zidită această pace. Ce pace poate fi cînd gînduri necurate tulbură credinţa noastră? Ce pace poate fi cînd ne bîntuie duhurile desfrînării? Ca să nu socoteşti cumva că Apostolul vorbeşte, în general, despre viaţa pe care o trăiesc toţi oamenii, după ce a spus: „Să petrecem viaţă paşnică şi liniştită", adaugă: „Întru toată cuvioşia şi buna cuviinţă". Căci pot duce o viaţă paşnică şi liniştită păgînii, desfrînaţii, cei care petrec în desfătări şi în voluptăţi şi vei găsi din cei care trăiesc o astfel de viaţă. Dar, ca să înţelegi că nu despre această viaţă vorbeşte, adaugă: „Întru toată cuvioşia şi buna cuviinţă". Căci acea viaţă are ispite şi lupte şi în fiecare zi sufletul este rănit de tulburările gîndurilor. Că vrea să ne arate că e vorba de o astfel de viaţă se vede clar din ceea ce a adăugat. Este limpede că nu la întîmplare a spus „Întru cuvioşie", ci a subliniat: „Întru toată cuvioşia". Spunînd acestea, se pare că Apostolul nu caută viaţa doar în dogme, ci şi în felul ei; căci cuvioşia trebuie căutată în ambele părţi. Care este folosul dacă cei care sînt cuvioşi în credinţă sînt sacrilegi prin viaţa şi faptele lor? (Omilia a VII-a la Epistola I către Timotei, P.G. 62,534-535).

16. Multe sînt cele care caracterizează creştinismul, dar mai mult şi mai bine decît toate dragostea reciprocă şi pacea. De aceea şi spune Hristos: „Pacea Mea o dau vouă" (Ioan 14,27); şi iarăşi: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sînteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii" (Ioan 13,35). Pentru aceasta Pavel spune acum: „Căuta-ţi pacea cu toţi şi sfinţenia", adică buna cuviinţă, „fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul, veghind cu luare aminte ca nimeni să nu rămînă lipsit de harul lui Dumnezeu" (Evrei 12,14-15). Spune acestea ca şi cum ar

atrage atenţia celor care fac un drum lung în tovărăşie: Vedeţi să nu rămînă în urmă cineva, fiindcă nu doresc numai să ajungeţi voi la capătul drumului, ci vreau să vegheaţi şi asupra celorlalţi. „Să nu rămînă nimeni lipsit de harul lui Dumnezeu". Apostolul numeşte harul lui Dumnezeu bunurile viitoare, credinţa în Evanghelie, viaţa curată: căci toate sînt ale harului lui Dumnezeu (Omilia a XXXI-a la Epistola către Evrei, P.G. 63,213).

17. „Cu pace, aşa mă voi culca şi voi adormi, că Tu, Doamne, îndeosebi întru nădejde m-ai aşezat" (Psalmul 4,8). Iată un alt chip, nu mic, al Proniei, fiindcă de pace se bucură cei care se alipesc Domnului, căci: „Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc" (Psalmul 118,165). De obicei, nimic nu aduce pacea precum cunoaşterea lui Dumnezeu şi zidirea virtuţii, care alungă războiul dinăuntru al patimilor şi nu îngăduie ca omul să fie în discordie cu sine însuşi. Dacă nu se bucură de această pace interioară, chiar dacă trăieşte în cea mai adîncă pace cu semenii săi, chiar dacă nu îl atacă nici un duşman, omul este fiinţa cea mai de plîns dintre toate cele care se războiesc pe pămînt... Această pace ne-a dăruit-o Hristos cînd a venit la noi; această pace o cere pentru credincioşi , în rugăciunile sale, şi Pavel, care spune în fiecare scrisoare „Har vouă şi pace de la Dumnezeu Tatăl nostru...". Cel ce are această pace nu se teme nu numai de barbar şi de duşman, dar nici chiar de diavol, ci rîde de întreaga oaste a demonilor şi este mai vesel decît toţi oamenii, fiindcă nu este apăsat de sărăcie, nu este îngreunat de boală şi de neputinţă, nu este tulburat de nimic din cele care li se întîmplă oamenilor pe neaşteptate, deoarece are sufletul sănătos şi puternic, în stare să trateze acestea cu grijă şi foarte uşor... Care este folosul păcii obşteşti pentru cel care, tulburat fiind şi atins de nebunie şi duşman al întregii firi, aleargă de colo pînă colo purtînd cu sine un război atît de mare şi dorind să fie străpuns de mii de suliţi şi săgeţi şi să îndure de o mie de ori moartea decît să să vadă că vreunul de acelaşi neam cu el are renume bun sau se bucură de fericire? (Comentariul la Psalmul 4, P.G. 45,57-58).

18.Hristos a nimicit războiul greu al demonilor şi a întins pacea peste întreaga lume, alungînd chiar şi războiul purtat prin simţuri de aceştia. Ceea ce spune şi Isaia: „Preface-vor săbiile în fiare de pluguri şi lăncile lor în cosoare. Nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva

altuia şi nu vor mai învăţa războiul" (2,4). Înainte de venirea lui Hristos toţi oamenii se înarmau şi nu era unul scutit de această obligaţie, cetăţile luptau împotriva cetăţilor, peste tot erau aprinse războaiele; acum însă cea mai mare parte a lumii trăieşte în pace, toţi practicîndu-şi fără teamă îndeletnicirile, cultivînd pămîntul şi navigînd pe mare. Sînt însă şi puţini soldaţi care luptă pentru toţi ceilalţi (Comentariul la Psalmul 45, P.G. 55,206-207).

Despre familie

1. Nimic să nu fie mai de cinste pentru o femeie decît bărbatul ei; nimic să nu fie mai vrednic de iubit pentru un bărbat decît femeia lui. Armonia dintre femeie şi bărbat păzeşte viaţa noastră a tuturor şi susţine lumea întreagă, căci, precum se prăbuşeşte întreaga clădire dacă se clatină temelia, tot astfel se dă peste cap toată viaţa noastră dacă soţii trăiesc în neînţelegere (Omilia despre deznădejde, 6 în P.G. 51,369).

2. Dacă femeia simte că este iubită, devine şi ea iubitoare; dacă ea este supusă, bărbatul este şi el blînd (Omilia 10,1 la Coloseni, P.G. 62,366).

Despre educaţia copiilor

1. Dintre toate păcatele, cel mai mare şi care duce la culmea răutăţii este neglijarea educării copiilor (Împotriva celor care se opun vieţii monahale 3,3 în P.G. 47,351).

2. Toate să le punem pe locul al doilea cînd este vorba de grija faţă de copii, faţă de creşterea lor în învăţătura şi sfătuirea Domnului. Dacă de la început a învăţat să fie înţelept, a dobîndit bogăţii mai mari decît orice alte bogăţii şi o glorie mai puternică. Nimic nu vei îndeplini

atît de mult învăţîndu-l arta şi disciplina din afară prin care să cîştige bogăţii, cît vei îndeplini dacă îl vei învăţa arta prin care să dispreţuiască bogăţiile. Dacă vrei să-l faci bogat, aşa fă-l, căci bogat este nu cel care are nevoie de multe bogăţii şi care este înconjurat de multe, ci acela care nu are nevoie de nimic. Lucrul acesta învaţă-l pe fiul tău, în asta fă-l erudit: aceasta este cea mai mare bogăţie (Omilia 21,2 la Efeseni, P.G. 62,151).

3. Pe părinţii care neglijează sufletul copiilor îi socotesc mai criminali decît pe ucigaşii copiilor, căci ucigaşii despart trupul de suflet, pe cînd aceşti părinţi aruncă în focul gheenei şi sufletul odată cu trupul. Dar moartea trupului vine în mod necesar şi după legile firii; de moartea sufletului se putea însă fugi dacă nu ar fi adus-o nepăsarea părinţilor. Pe lîngă acestea, învierea viitoare va putea face să dispară repede moartea trupului, dar nimic nu va aduce mîngîiere pentru pieirea sufletului...De aceea, nu fără dreptate, am spus că sînt mai răi decît ucigaşii copiilor părinţii de acest fel. Nu este o faptă aşa de crudă să ascuţi pumnalul, să-ţi înarmezi mîna dreaptă şi să-l vîri în gîtul copilului, cum este ducerea la pieire şi distrugerea sufletului, căci nu există nimic ase-mănător unei astfel de fapte (Împotriva celor care se opun vieţii monahale 3,4 în P.G. 47,356).

4. Voi neglijaţi sufletul copilului, dispreţuindu-l ca şi cum ar fi ceva fără importanţă; în schimb vă ocupaţi de cele nefolositoare, ca şi cum ar fi necesare şi importante. Faceţi totul ca fiul vostru să aibă slujitor, cal, îmbrăcăminte frumoasă, dar ca să fie plin de virtute nici nu vreţi să vă gîndiţi. Şi, în timp ce duceţi strădania voastră pînă la grija lemnelor şi pietrelor, nu învredniciţi sufletul nici cu cea mai mică parte din a-ceastă grijă. Suferiţi totul numai ca să fie aşezată în casă o statuie vrednică de admirat şi ca acoperişul casei să fie de aur, dar ca să fie de aur cea mai preţioasă dintre toate statuile, sufletul, nu vreţi să vă îngrijiţi (Împotriva celor care se opun vieţii monahale 3,7 în P.G. 47,360).

5. Mame, îndrumaţi-le frumos pe fiicele voastre: aceasta este o grijă uşoară pentru voi. Vegheaţi să stea acasă; înainte de toate învăţaţi-le să fie smerite şi decente, să dispreţuiască banii şi să nu se îngrijească de

podoabe şi farduri. Astfel duceţi-le la căsătorie. Dacă le veţi creşte astfel, le veţi mîntui nu numai pe ele, ci şi pe viitorul lor soţ; nu numai pe soţ, ci şi pe copii; nu numai pe copii, ci şi pe nepoţi; căci dacă rădăcina este bună, ramurile se vor întinde şi mai bine şi veţi dobîndi cea mai mare răsplată (Omilia 9,2 la 1 Timotei, P.G. 62, 547-548).

6. Cine nu are conducător este lipsit de îndrumător, dar cine are un conducător rău are pe cineva care să-l arunce în prăpastie (Comentariu la Isaia, 3 în P.G. 56,42).

7. Facem totul ca ogorul să fie bun şi să-l încredinţăm unui bărbat de nădejde; căutăm un îngrijitor bun pentru măgari, pentru catîri, un administrator şi un contabil priceput, dar lucrul cel mai de seamă dintre toate pentru noi, să încredinţăm copilul cuiva care este în stare să-i păstreze sănătatea sufletească, nu-l avem în vedere, deşi acesta este comoara noastră cea mai de preţ (Omilia 9,2 la 1 Timotei, P.G. 62,546-547).

8. Fiecăruia i-a fost dat titlul de tată...De aceea a hotărît Dumnezeu ca să fim iubiţi de părinţi, ca să avem educatori ai virtuţii, căci nu numai zămislirea de copii îl face pe bărbat tată, ci şi educarea copiilor în chip frumos; la fel, nu numai naşterea o face pe femeie mamă, ci şi creşterea copiilor în chip ales. Că acest lucru este adevărat şi că nu natura, ci virtutea îi face pe părinţi vor mărturisi părinţii înşişi (Cuvîntarea 1,3 Despre Anna, P.G. 54,636).

9. Nimic nu este mai rău decît un învăţător care este filozof numai în cuvinte. Acesta nici nu este dascăl, ci un făţarnic. De aceea Apostolii învăţau mai întîi prin exemplul vieţii lor şi apoi prin cuvinte. Ba mai mult, nici nu aveau nevoie de cuvinte, deoarece faptele singure strigau (Omilia 1,3 la Fapte, P.G. 60,18).

Cuprins

Cuvînt înainte... 3
Despre Sfînta Scriptură 13
Despre Biserică.. 15
Despre Euharistie.. 16
Despre preoţie 18
Despre monahism 20
Despre rugăciune 21
Despre post 23
Despre dragoste 24
Despre milostenie 26
Despre fapte bune şi credinţă 27
Despre liberul arbitru 28
Despre păcat, canon şi pocăinţă 29
Despre virtute şi viciu 30
Despre suflet 30
Despre om, despre omul duhovnicesc şi despre creştin.....30
Despre diavol...31
Despre ascunderea gîndului 31
Despre mînie 32
Despre deznădejde şi lene 32
Despre eretici 33
Despre predică 34
Despre prietenie 34
Despre muncă 36
Despre pace 38
Despre familie 46
Despre educaţia copiilor 46
Cuprinsul 49